

Luceafărul

Săptămânal de literatură. Nr. 32 (478), serie nouă. Miercuri, 20 septembrie, 2000. Preț: 4.000 lei

„În ceea ce-l privește pe
LUCIAN BLAGA, acesta
n-a încetat, nu fără pericole intelectuale sau
materiale, de a se întemeia pe tradiția mio-
ritică, pentru a afirma o ființă individuală,
opusă culturii de mase, refuzului diferenței și
unei mondializări cu fiecă zi mai periculoasă
pentru cultura autentică.“

(André Doms)

VASILE ANDRU

România era de nerecunoscut. Găseam aici
o generație palidă și scindată. Oamenii erau
derutați: ei nu știau sub ce imperiu vor func-
ționa în mileniul următor. „Imperiul
Paranoic“ refuza politicos să-i anexeze; iar
„Imperiul Maniaco-depresiv“ refuza și el,
obosit, să tot înfulece teritorii păguboase.

„Iar în loc să-și încheie romanul cu sfâr-
șitul cronologic, adică cu întoarcerea soțului
la soția repudiată, după douăzeci și cinci de

ani, **GABRIEL GARCIA**

MARQUEZ preferă să ne ofere o
descriere minuțioasă a crimei, poate una
dintre cele mai șocante din câte s-au scris
vreodată.“

(Maria Irod)

FĂRĂ COMENTARII

„Un lucru ni se pare pe cât de cert, pe atât de derutant. Marin Preda se află încă într-o rezervație proteguitoare. Cu excepția câtorva comentatori care, de regulă, nu și-au adâncit încă observațiile (Alexandru George, Adrian Marino, Barbu Cioculescu), și a studiului îndeajuns de desfășurat al lui I. Negoșescu, autorul **Desfășurării** e tratat cu o deferență ceremonioasă, neprielnică spiritului critic. Când un exeget mai tânăr încearcă a sfâșia perdeaua de fum hagiografică, tăbărăsc mulți asupra lui (Alex. Ștefănescu). Fetișul e încă puternic. Ca și-n cazul lui Nichita Stănescu, marele succes, o dată dobândit, fascinează și *post mortem*. Să amintim doar că e destul ca dl. Simion, marele pontif al cultului în cauză, să facă un semn pentru ca să se adune în paginile îngălbenite de conservatorism, chiar din clipa tipăririi lor, ale **Caietelor critice**, mulțime de semnături, unele, de altminteri, foarte onorabile, într-un cor apologetic închinat Morometelui. Orice reținere, orice nuanțare de opinie pare de prisos, orice contraargument, fie și sprijinit pe textele irecuzabile ale celui pururi omagiat, pare o blasfemie. Scriitorii au aerul a se teme deopotrivă de fantoma unuia dintre ei, la care se închină, aducându-i prețioase ofrande, cât și de marele său preot, încă în viață și în vigoare, deținător de importante poziții și năvălit cu onorurile, un pontifex se vede că intimidant. Câtă diferență între comportarea față de Petru Dumitriu și cea față de Marin Preda! Deși între cele două staturi ale literaturii române din era totalitară se pot trasa destule paralelisme, unul e tratat cu apa tare a scepticismului, pe când celălalt continuă a fi proslăvit, inclusiv ca un reper major al «conștiinței». Nu ne întrebăm de ce, căci ne-am lămurit. Ne întrebăm doar până când.»

(Gheorghe Grigurcu - „Convorbiri literare“)

Editori:

■ Uniunea Scriitorilor din România

■ Fundația Luceafărul

Apare cu ajutorul Ministerului Culturii

Redacția:

Laurențiu Ulici (director)

Marius Tupan (redactor-șef)

Simona Galatchi (corector)

Redacția și administrația:

Calea Victoriei nr. 133. București, sector 1,

telefon 659.67.60,

fax 312.96.93

Cont în lei: Banca Comercială Română, filiala sector 1, Calea Victoriei nr. 155.

Număr de cont: 2511.1-1543.1/ROL

Cont în valută: 472161601590

Tehnoredactare computerizată:
FUNDAȚIA LUCEAFĂRUL

Tipar: SEMNE '94

Abonamentele se pot face la toate oficiile poștale din țară. Revista noastră este înscrisă în Catalogul publicațiilor la poziția 2048.

putem fi citați pe internet la adresa:

<http://bic.romlit.ro/email/luceafarul@bic.romlit.ro>

MIHAIL GĂLĂȚANU - INAMIC PUBLIC

de HORIA GÂRBEA

Cazurile liderilor sindicali bătuți și omorâți, OZN-urile de la Cluj ca și tatuajele de pe dosul cel mai tatuat al unei românce sunt simple diversivități menite să distragă atenția opiniei publice de la un caz mult mai grav.

Cel care a bulversat România este Mihail Gălățanu, ucigaș în serie de metafore și comparații, strangulator de elocvență și lirism. Volumul său **Memorialul plăcerii** (Asociația Scriitorilor București și Editura Coresi) a oripilat procuratura din Brașov, care nu s-a mai putut ocupa în liniște de criminalii evadați și de bandele valutiste încăierate în centrul municipiului cu Tâmpă. Noul Râmăru al versului a sugrumat până și hormonii fragezi ai unei ziariste cu nume de albinuță, neștiut de nimeni, de la ziarul neopecerist "Cotidianul".

Cu numai 40 de pagini de versuri, Gălățanu a distrus prejudecăți mai multe decât cei mai încercați teroriști cu 40 de kile de trotil. În derutarea organelor abilitate au intervenit de partea infractorului inși ca Nicolae Manolescu și Costache Olăreanu. Acesta din urmă este chiar enervant, parol, prin precizia cu care pune punctele pe i, încât pare că toți scriitorii din țara asta scriu litera "i" numai ca să pună domnia-sa punctele.

De asemeni, în loc să-l denunțe forțelor de ordine, mai mulți complici autointitulați nouăzeciști l-au sărbătorit pe criminal la 11 septembrie, de ziua lui, în ascunzișul de la sediul "Playboy", unde încerca să-și sustragă cei 38 de ani urmării penale și indignării maselor largi de oameni ai muncii.

După ce a supus la perversiuni trupul sfânt al Patriei, numitul Gălățanu și-a luat-o complet în cap în **Memorialul plăcerii**. Iar editorul său, Asociația Scriitorilor, care de ani de zile publică autori peste autori, este, mai norocos sponsorizată și de guvern. Păi vedeți unde s-a ajuns?

Trebuie notat că asasinul cu pix, Gălățanu, are ca predecesori indivizi ce au fost la vremea lor la fel de periculoși pentru societate precum Cristian Popescu și Daniel Bănuțescu. Influența lor nefastă se simte în versurile lui ca și în ale altor bandiți ca Marius Ianuș etc. În concluzie, fac cuvenite sesizări: către polițiști să-l aresteze și către cititori să-l lectureze. Toți vor avea ceva câștigat, întrucât Gălățanu este exemplar atât ca deținut cât și ca poet.

acolade

PARANOIA SEMIDOCȚILOR (I)

de MARIUS TUPAN

M-am considerat și mă consider încă, în ciuda succeselor literare avute în ultima vreme, un gazetar, care, alături de numeroși alții, încercă să vegheze la normalizarea unei societăți, încă în derută, la stabilirea unui climat moral și, nu în ultimul rând, la evidențierea valorilor vertitabile. Acele valori care sunt tot mai hulite și mai atacate de diverse persoane cu legitimație, dar arareori legitime. Ba, am putea spune, chiar intruse, de vreme ce nu-i cunosc deontologia sau se prefac că acționează în numele poporului. Gogorițe de astea abundă și nu-i greu de observat ce-i fals și ce-i autentic în publicistica românească la zi, mai ales atunci când tonul îl dau așa-zișii senatori de drept, intrați în haite pe diverse unde, unele chiar magnetice, cu promisiuni ferme că se constituie în niște sanitari, pătrunzând deseori în domenii ce îi resping *ab initio* pentru impertinența și suficiența de care dau dovadă. Cine are timp să-și piardă observă cu ochiul liber (deși ar trebui protejat și acesta!) că tucantamonii, cristobarzii și împăunații pătrund nechemării în spațiile noastre locative, mai ales prin intermediul micului ecran, și intimidează unele persoane, de multe ori stimabile, dau verdicte și croiesc

imaginea unor politicieni în funcție de interesele lor meschine, dar și de jocurile oculte ce se fac în spatele perdelelor și cortinelor, înghețate deja. Spectacul jalnic ce se bănuiește, chiar înainte de a ieși la rampă, nu numai că rănește unele persoane cu nobile inițiative, dar dă seama și de balcanismul nostru original, din ce în ce mai promiscuu, alimentând morile unor foști nomenclaturși, mereu tentați să elogieze perioada pe care au dominat-o, obligându-ne cumva să nu mai observăm aburii de fumuri și viețuitoarele acvatice din cauza noroaielor deversate în ape. Ne-a stimulat aceste meditații un oarecare Daniel Marian din Deva, un scârța-scârța pe hârtie, care, pierzându-și cumpătul sau plătindu-și mai vechi datorii celor care i-au dat vreo simbricie, s-a aruncat cu capul într-un bazin, fără să-i cunoască adâncimile, și a întunecat pagina unui ziar local, „Transilvania jurnal“, cu un text imund, care avea în vedere o manifestare culturală, ce nu se derulase încă: Festivalul internațional de poezie de la Deva. Ce a improvizat ipochimenul și ce palma a căpătat acesta după derularea evenimentelor, vom spune în numărul viitor.

ETERNITATEA ȘI SECOLUL

de CAIUS TRAIAN DRAGOMIR

Două mii de ani de artă aduc în existența istorică a omului două culminații absolute ale spiritului ancorat în materie; în jur - valori adesea subțiri, în nici un caz însă asociabile ca nivel principalelor creații ilustrând capacitatea umană de a proiecta ideea și întreaga emoție în creație. Prima dintre epocile incomparabile ale artei își află desfășurarea - începutul, împlinirea și eleganta concluzie - în Florența Renașterii, cu evidente iradiere în Roma și Veneția, cu o redefinire inversată stilistic și tematic, așa, ca în oglindă, în Renașterea din Țările de Jos. Mereu găsim, vizitând și revizitând colecții de artă și muzee, unele după altele - atât cât de mult pot, într-un contact permanent cu arta este asemenea citirii unor texte suprapuse pe unul și același suport, dezvoltare a straturilor ce se relevă succesiv, ale percepției și lumii, ambele infinite - și stabilesc noi contacte cu opere cunoscute și, uneori (încă mai trăiesc și astfel de experiențe), cu alte opere pe care le descopăr pentru prima oară. Cred, acum, că ultimele trăluciri de geniu în pictura mare italiană și olandeză sunt **Bachus** de Caravaggio, de la Uffizi, și portretul **Jorge de Villiers**, duce de Buckingham, de Van Dyck, cel atât de binecunoscut nouă din **Cei trei nușchetari**, expus în Galeria Palatină de la Pitti. Portretul de tânăr, realizat de Caravaggio în **Bachus**, oferă o perspectivă perfectă asupra celei mai mari complexități, în același timp metafizică și psihică, pe care o poate încorpora umanul. **Portretul ducelui de Buckingham** conferă tuturor trăsăturilor persoanei, atât și expresiei sale de ansamblu, acea transparență infinită a ființei, relevată de stilul comun Rubens-Van Dyck. Surprizele în Renaștere sunt, în general, nenumărate: manierismul, de exemplu, cel al lui Bronzino nu împiedică artistul să atingă nivelul capodoperei în interpretare psihologică a celor mai înalte rafinate culturale ale personalității, fie aceasta consti-

tuită sau în formare - de exemplu, puritatea naivă și totuși educată, în portretul de copil al Mariei de Medici.

Cealaltă enormă culminație a întregii lumi a artei se produce în Parisul jumătății a doua a secolului al XIX-lea. Adevărata restructurare a perspectivei asupra acestui moment al picturii este propusă subtil, aproape inobservabil - poate chiar inconștient - de Galeria Națională de Artă a Statelor Unite. Am vizitat-o de nenumărate ori (prima dată acum optsprezece ani) și o cunosc până în multe dintre detalii, atât cât poate fi cunoscută, însă, desigur, una din cele mai vaste acumulări de capodopere provenind din întregul spațiu european de creație. Se vorbește așa cum se vorbește, în general, despre cultura americană - trebuie spus că muzeistica acestei superputeri culturale este de departe cea mai fină, mai sugestivă și mai elevată din lume; știința prezentării și asocierii operelor de artă în Statele Unite își află egalul doar în inteligența cu care au fost făcute achizițiile de către colecționarii americani, începând din secolul al XX-lea și până astăzi. Am rămas multe ore, în această vară, în Galeria Națională din Washington și am avut posibilitatea să tot revin aici, la lucruri pe care le știam atât de bine încât nu credeam că mai au ce nouă bucurie și iluminare să îmi producă. Sunt înclinat să revăd raporturile de valori în întreaga artă, să regândesc sensul istoric al Europei și acestea pornind numai de la pânzele expuse în capitala americană, din operele a patru pictori: Van Gogh, Manet, Toulouse-Lautrec și Degas.

Încep cu Van Gogh pentru că el nu este, în realitate, un om al secolului al XIX-lea - aparține secolului al XX-lea prin întregul înțeles al operei sale. Arta lui Vincent Van Gogh, așa precum întreaga artă a secolului care se încheie acum, este cosmologie. Omul nu există ca om, nici în portretele lui Van Gogh, nici

— pe terenul circumstanțelor —

în acelea, sculpturale, ale lui Brâncuși, în lucrările lui Soutine sau Modigliani. Întreaga creație la care mă refer, mergând până la piesele lui Căsar sau Sotto, este o discuție asupra principiului, sau substanței, lumilor - în cazul lui Van Gogh elementul cosmologic, regăsit în toate detaliile universului, este vibrația. Van Gogh reprezintă în artă caracterul unui secol căruia, din nefericire pentru el, nu i-a aparținut decât spiritual, nu și biografic.

Edouard Manet, Edgar Degas și Henri de Toulouse-Lautrec acumulează în operele lor și propun privirii eternitatea perfecțiunii, descinsă în existența artistică a unei perioade, altminteri scurte, din istoria lumii moderne - Manet se situează în acest plan valoric prin complexitatea infinită a tratării temelor de neregăsit la vreun alt artist posterior mării Renașterii a lui Da Vinci, Rafael, Tizian sau Vermeer; Degas este nemăsurat de mare prin geniul culorii și atmosferei, iar Toulouse-Lautrec prin forța fără egal a liniei și relevarea prin linie a misterului. Din operele tuturor se degajă o nesfârșită noblețe. În rândul tablourilor lui Manet se află trei dintre cele mai impresionante creații de artă ale ultimelor două secole: **Toreador ucis**, **Pe mare** și **Calea ferată**. Fiecare dintre acestea merită studii de dimensiunea unor întregi volume. Voi reveni cândva măcar cu niște observații fugitive asupra modului în care spiritul este făcut să adere la materie în viziunile acestui om excepțional. Două portrete masculine, în compoziții implicând mai multe personaje (**Alfred la Guigne și Maxime Dethomas**) precum și scena care poartă titlul **Marcelle Lander dansând holeroul** de Toulouse-Lautrec te fac să te gândești la fraza lui Hokusay: „Când voi avea o sută douăzeci de ani, orice punct sau linie pe care le voi desena vor fi vii“. La pictorul francez ele - liniile și punctele - au devenit vii foarte curând în opera sa. Degas, în două pânze de mari dimensiuni (**Joker căzut de pe cal** și **Dansatoare**, acestea într-o imagine de decor de operă), probează cu evidență incredibilă: că până și colonistica lui Tizian poate fi depășită.

Este evidentă unicitatea Europei și absoluta ei necesitate pentru întreaga lume - când va trăi, însă, acest continent următoarea sa renaștere?

minimax

DĂ-LE CU LEX LA PLEX!¹⁾

de ȘERBAN LANESCU

Băiat/român bun, dintr-ai noștri, și tânăr sau, mă rog, aproape, primarele Capitalei, prin reacția-i creată cu *demos*-ul dâmbovițean, oferă un înunat prilej de pălăvrăgeală despre conștientizarea post-comunistă, conștientă care prea bine, însă, sputea dovedi că nu e decât perioada de incubație a unei noi maladii, urmând ca oamenii de știință, științicii, să-i tocmească numele adecvat. Apropos de, ne într-o adiere dinspre Răsăritul împutinat singura „*dictatura legii*“, preluată și în discursul justiriilor ce se înmulțesc văzând cu ochii în politica mânească. După „*dictatura luminată*“, în care s-a zardat nu mai spun cine că se știe, acum, mai nou, poartă „*dictatura legii*“. Or, că în spatele acestei nstături se află teama de dictatura pură și simplă, începe în doială: fiindcă oricât ai sta de strâmb cercând să judeci drept, niciunul dintre argumentele vocale împotriva unei asemenea perspective nu există. Dar, până la filosofieală (demonstrarea teoretică a imposibilității dictaturii), revenind într-un clișeu consacrat, deci... revenind în actualitate, începutul noii guvernări locale, tocmai pentru înima țării, și cu atât mai mult cu cât *demos*-o susține tropăind, indică fără dubiu ce ne (mai) eaptă. Acțiuni în forță cu legea-n proțap. *Summus ius, summa iniuria*. După ce-și vor fi făcut pli-

nul (suit sacii-n căruță) prin crimă și jaf, to'arășii vor instaura, c-așa-i vor zice, să sune politicește corect în mass-media, vor instaura, dară, cu forța brută și a brutelor, vor instaura autoritatea legii, ordinea de drept etc., etc. Buticariada este doar o mostră iar faptul că a lovit repede în buchiniștii de la Universitate nu face decât să-i confere, într-o variantă poetică, atestatul de acțiune dictatorială. Că PSD-ul viitor PSD s-a burzului, hai să fim serioși, a făcut-o la derută, în campanie electorală. Pentru că viitoarea dictatură, oricum se va fi categorisind ea de către științifici, va fi neîndoios de stânga, adicăteala prin intermediul unui stat hipertrofiat economic, stat „providențial“ de care să atârne și, firește, să depindă marea majoritate, inclusiv intelectualii (iar printre ei artiștii, artisticii, ocupă un loc privilegiat de expresivitate), adică mare parte din intelectuali, cărora așa le șade bine și frumos, pe stânga, așadar întreținuți (ca damele) de la buget, ca, nu-i așa, să aibă de grijă întru păstrarea culturii neamului - e de ajuns să-l vezi pe ticlă, în cocină, pe cap-de-gutapercă, ca (sic!) exponent tipic, pentru a înțelege încotro ne duc(em). Tocmai de aceea, tocmai din nevoia de cât mai mult stat (atât nevoia to'arășilor pentru a fi ce-au fost și mai mult decât atât + nevoia amărăștenilor, ca să li se asigure subzistența cu bilete la mare prin sindicat) se

explică și reacția vehementă împotriva globalizării. Ca-n „Pravda“ dâmbovițeană, de-o pildă. Să fim lăsați naibii în pace și-n tribul nostru! Iar dacă deocamdată ne dă cu lex la plex numai primarele Capitalei, mai ales el, e pentru că nu s-a terminat lupta dintre diferitele ganguri ale to'arășilor și încă se mai poate respira, legănați în iluzia ireversibilității cursului Istoriei. Dar, totuși, totuși speranța încă își mai găsește combustibil ca să pălpăie: după crima de la Iași, poliția va fi (supra)dotată cu scule de ultimă oră, pentru liniștea noastră cea de toate zilele și nopțile.

Cele de mai sus, repede spuse, sunt și o reacție la inaugurarea emisiunii *Pro Tv*, intitulată, de sanchi, *Alege*, emisiune care prin joaca de-a democrația cu rețeta numărului telefoanelor pro și contra nu face decât să confirme, într-o variantă spectaculoasă, deficitul de anticorpi ai societății românești în fața tendinței (sau, cum i se spune mai nou, a trendului) către dictatură. O îndoită confirmare venind atât din partea *emittătorului* (regia emisiunii, contrapunând un biet gogoșar „vajnicului“ primar i-a fost vădit favorabilă celui din urmă încât „domnia“ sa și-a putut scoate bretelele să lovească cu lex la plex), cât și din partea *receptorului*, bieții oameni doritori de dreptate (zic ei) și cărora, dacă vreunii nu respectă regula jocului, li se bagă scurt pumnul-n gură, tăindu-li-se microfonul.

¹⁾ Poate că grămăticii vor fi strâmbând din nas la o asemenea formulare, da'... să le fie de bine! Deși, măntorc și zic: mare nevoie avem de grămăticii! Că până și alde Tucă din Caracal s-a pomenit că-i vigilent la folosirea limbii române!

MEANDRELE UNEI EPOCI (II)

de RADU VOINESCU

CONSIDERAȚIILE UNUI CETĂȚEAN AL LUMII

La vremea când Montaigne își tipărea eseurile, nici nu putea fi vorba de o literatură română. Așa se face că, lipsindu-ne epoca Renașterii, adăpostindu-ne în bordeie pe vremea când idealul lui *honnête homme* se configura în scrierile moralizatorilor francezi ce frecventau saloanele timpului, sau, ca Fontenelle și Voltaire, *Le café Procope*, neavând habar despre omul luminilor, ne lipsește partea aceasta în istoria unei literaturi în care nici măcar opere care ar fi trebuit să o înfrăurească, precum *Istoria ieroglică* sau *Țiganiada*, nu se încadrează drumului normal, rămânând necunoscute multă vreme. Nimic nu se va mai putea face, după ce a început sincronizarea la cultura europeană, pentru a recupera dimensiunile pierdute ale unui curent de gândire care i-a dat pe La Bruyere, pe Montesquieu, pe Saint-Simon mai apoi.

Nu poate fi numit în istoria literaturii noastre nici un moralist. Nu știu în ce măsură *Divanul* lui Cantemir contează mai mult decât ca titlu de inventar. Avem opere în secolul trecut care cuprind și teze sau precepte moralizatoare, ca la Nicolae Filimon, de exemplu, putem contabiliza mici „accidente”, gen *Fiziologia provincialului*, a lui Costache Negruzî. Anton Pann a fost un moralist de tip folcloric, parimiile și fabulele sale fiind „de la lume adunate și iarăși la lume date”, nu izvodite din reflecția omului cu carte multă, latinească - pentru că moralizatorii francezi sau chiar un Francis Bacon se trag de-a dreptul din Cato Cenzorul și din Cicero -, iar Cilibi Moise a fost un original care gândea tot în limitele unei înțelepciuni de tip popular, mai mult, el nefiind nici măcar știutor de carte. Cât despre fabuliștii noștri notorii - Gr. Alexandrescu, Alceu Donici - este limpede că ei nu sunt însoțiți și de cărți cum au fost *Les pensées sur la Comète*, a lui Pierre Bayle, *Cugetările* pascaliene sau *Les Oraisons funèbres*, de Bossuet.

Nenumăratele lucrări de memorialistică, jurnalele apărute în ultimul deceniu nu au adus vreo schimbare în acest domeniu al literaturii morale. Dacă au existat pagini de o frumoasă carură, îndreptate în direcția autodesăvârșirii, acestea au avut cu deosebire legătură cu redescoperirea preceptelor creștine. *Jurnalul fericirii*, de N. Steinhardt este o operă importantă a literaturii noastre, dar ea trasează o cale a inserției într-o ordine care are mai puțină legătură cu cea mireană cât cu aceea întru credința ortodoxă. Acum întrebarea care se pune este: Avem sau aveam cu adevărat nevoie de o asemenea operă?

Bineînțeles, iar aceasta nu pentru că ne-ar alimenta orgoliul de a ne înscrie în rândul literaturilor mari europene cu opuri de asemenea factură, ci pentru că este vorba aici chiar de interesul pe care noi înșine ar trebui să-l manifestăm în privința modului în care s-ar constitui o reflecție morală de tip clasic pe teritoriul *Volksgeist*-ului nostru.

Iar Petre Pandrea este un intelectual cu o splendidă formație clasică. Ca și moralizatorii, care vorbeau în numele unei umanități întregi - când Montaigne se studia pe sine urmărirea, de fapt, să cunoască omul - el are aceeași conștiință a faptului că dincolo de individualități, popoare, rase importante

este întreaga specie a celui care s-a înmulțit și stăpânește pământul. Într-un mic ecorșeu intitulat *Betrachtungen eines Weltbürgers*, considerațiile unui cetățean al lumii, face următoarea profesiune de credință: „Mă simt oltean, european și cetățean al lumii. (Mi-am amintit cuvintele cu care și-a început profesorul Romul Munteanu discursul în cadrul unui seminar organizat la un festival internațional de poezie, unde se făcea caz de Europa într-un fel cam propagandistic, acum un an: „Doamnelor și domnilor, sunt un european din Călanul Mic.”- n.m. R.V.) Pot face traictoria planetei fiindcă am stat 52 de ani înrădăcinat în solul natal, copac cu coama rotată, în sus, nuc amar, fără a mă claustra vreunei idei, de oriunde ar fi venit, numai pe temeiul că este o idee și o experiență «străină». Am repudiat și asimilat idei după criteriul afinităților electivă. Xenofobia îmi este cu adevărat străină. Deși oltean get-beget, xenofilia este slăbiciunea mea”.

Pare ciudat să se exprime, puțin mai la vale, într-un mod care neagă virtuțile extensiei comunicațiilor: „Gutenberg, Edison și Marconi sunt cei trei criminali ai umanității moderne care ne-au pus zilnic în casă otrava enervantă a gazetei, telefonul supărător și radiofonia, mâncând distanțele și intoxicându-ne cu știri. N-au fost de la faraoni și asiro-babilonieni mereu războaie? Cine le știa pe toate în afară de cancelariile împărătești și regești? Azi, ultimul cioban suspină și se cutremură din pricina războiului din Coreea, Vietnam, Egipt, a răzmeriței maghiare și a demonstrațiilor de la Poznan. Toți sunt cu ochii pe gazetă, cu urechile la radio sau telefon, așteptând catastrofa personală.” Nu este respingerea moderității, ci a tarelor ei. Pentru că Pandrea privește lumea printr-un ochi de umanist.

Nu a citit el, la îndemnul lui Nae Ionescu, directorul de studii de la Mănăstirea Dealu, *Provincialele* lui Pascal. Nu citește el Descartes, nu reia, în '55, Plutarh și Machiavelii, ca să priceapă „mai exact epoca” în „detaliile ei infinitezimale”? Nu se consideră el „învățatul mandarinal al lui Lao Tse” și „lector al lui Q. Horatius Flaccus, al alexandrinilor Catul și Tibul?”

Și-a însușit, prin Plutarh, spusa lui Pindar că „Legea trebuie să fie rege”, iar Montesquieu își va fi dat destul obolul la formația viitorului avocat al tuturor cuzelor neobișnuite. Înainte de 1945 îi apăra pe militanții comuniști, după, îi apăra pe cei care aveau necazuri cu noul regim, pe călugărițele de la Vladimirești, punea vorbe bune pentru confrăți izgoniți din barou pentru motive politice.

Cu toate că este mereu pornit împotriva Ancii Pauker, a Herthei Pătrășcanu și a lui Belu Silber, pe care îi gratulează cu expresii dintre cele mai tari, nu este antisemit. Vorbește cu duioșie despre prietenii săi evrei; numele lui Sandu Leiblich este cel mai adesea pomenit și cu o emoție pe care nu i-o sesizez și în legătură cu alții, Pandrea având, cum am spus în episodul trecut, întodeauna la îndemână și fața cealaltă a omului despre care pevestește. Nu-l interesează etnia, sângele (într-al său, de oltean mândru, detectează rădăcini mongolice, din timpul invaziilor), ci spiritul democrat. Poate pen-

tru asta îi păstrează o amintire frumoasă lui Gheorghe Dimitrov, cel care, se pare, și-a însușit proiectul despre care Pandrea, vechi prieten de studii berlineze, i-a vorbit la Periş, în timpul vizitei șefului comunist bulgar la noi, proiect unde era vorba (manuscrisul s-a pierdut prin arhivele Securității despre „helvetizarea României”. El crede, mai mult decât atât, că liderul de la Sofia ar fi putut și propună această idee la Moscova în privința patriei sale sau, poate, chiar în privința întregii Peninsule Balcanice aflate atunci sub dominație sovietică.

Nu îi pasă defel de ideile șovine. „Un vala puturos și șovin” - notează într-un loc la începutul unei disertații despre solidaritatea dintre oltenii care s-a întâlnit în pușcărie - „oftează: Israeliții conduc și țiganii ne păzesc în numele mirului și zadrugei slave.” La care, spune mai departe, „individualismul meu latin se sufocă în această experiență trinitară cu spoială socialistă... Îl dădăcesc pe îndelete. Antisemitismul este o prejudecată. Israeliții se găsesc și în comunism și în capitalism. Ei sunt de două milenii o castă comercială... Nu e o chestie rasială ci o chestie de castă comercială. Sau, în altă parte: „Nu pot fi antisemit. Nu pot fi nedrept. Cel mai bun avocat este și cel mai drept judecător.”

Cât despre țigani, povestește, între altele, cu plăcere și cu lux de amănunte, botezul unui fiu de țigăn, la Periş și petrecerea care a urmat. Pentru prezența unor Hertha Pătrășcanu și Belu Silber în fruntea mișcării comuniste are o explicație vine din fireasca psihologie individuală și nu din teoria raselor, pe care o disprețuiește cum îi disprețuiește, în numele idealurilor sale umaniste, c „mandarin” antitotalitar (mandarinatul lui e o formulă de detașare de mizeriile ideologiilor), pe te dictatorii și toate mișcărilor care au îmbrățișat-o.

Din acest punct de vedere, Pandrea este un practicant și un predicator al toleranței. În privința altor etnii (e aproape caducă întrebuintarea acest cuvânt în lumina celor de mai înainte; realitatea că el este azi foarte la modă, numai că mai mult stricând decât dregând, limba noastră are unul mai frumos și mai puțin inflamant, ba dimpotrivă, „ne muri”, aș spune, dar, „în privința altor neamuri” el se socotește „aborigenul” cel avut, care e îngăduit și dă voie și veneticului să se așeze lângă c prinsurile lui. „Eu ridic paharul - zice - pentru meținerea moralei țărănești (ospitalitate, tolerantă rezervă, măsură, autolimitare, vioioșie, ironie, cult strămoșilor, pomană, bravură civico-militară pentru triumful ei în lume ca un far luminos bezna care ne înconjoară, ca un medicament pentru orașeni, aceste flori otrăvite ale asfaltului formulă metaforică de a vorbi despre alienare” care și Școala de la Frankfurt o condamna).“

Este vorba, aici, de elogiul moralei țărănești general, de oriunde, și nu neapărat de al cel autohton.

BARBIANISM ÎN CHEIE ABSURDĂ

de OCTAVIAN SOVIANY

Primul care recenza elogios poemele lui Barbu Brezianu a fost Petru Comarnescu; acesta, remarcând filonul barbian al poemelor ce vor constitui materia volumului **Nod ars**, va sublinia, totodată, dimensiunea ludică a acestor poetizări și îl va defini pe autorul lor ca pe un „copil timid al vieții” care „știe să se joace, făcând poezie”. Mai reticent, Șesban Cioculescu afirma, cu obișnuita lui răsăritie, că „d-l Barbu Brezianu poate fi, cu puțină răutate, numit Ion Barbu Brezianu, pentru că și-a adaptat ermetismul și versul, în mod savant, popular, al d-lui Ion Barbu. Numai că ermetismul d-lui Barbu Brezianu e foarte facil”. În ciuda acestor obiecții, care vizează chiar esența unui mod de a gândi poezia, răutăciosul critic se va declara mulțumit totuși de compoziții ca **Ceremonie din ev și Spaimă**, ce „vădesc un talent precoce, care merită o mențiune ironică și simpatică”. Dovadă a ecoului pe care lirica lui Barbu Brezianu l-a avut în perioada dintre războaie, Ion Pillat și Zaharia Stancu îl vor include în **Antologia poezilor tineri** (1934), iar G. Calinescu însuși îi va consacra câteva cuvinte în capitolul despre dadaști, suprarealiști, hermetici, subliniind, cu o admirație intuitivă, o anume tendință a poetului spre parodie.

Citită astăzi, poezia lui Barbu Brezianu se dovedește, neîndoielnic, mult mai puțin barbiană decât le apăruse cititorilor interbelici, iar calificativul de „parodii după Ion Barbu” (G. Călinescu) își pierde accentele peiorative, relevând un poet cu rădăcinile nu doar în axiomatica **Jocului secund**, ci și în faimoasa fabulă a lui Urmuz, care are voluptatea punerilor în scenă absurde și a coregrafiilor burlești, cum se întâmplă, bunăoară, în **Albă ca zapada**, unde se auzite și acorduri de horă arghezieană: „Ci ia-o din ceată/ pășind rață-rață, pleostită, șireată/ (scuturând mătreată)/ (gâfâind a greață)/ spurcata! năpârca:/baba Hârca-Hârca// și c-un glas de vioară/ trage fata pe sfoară// - Hai, poftim la roade bune, Mere, pere și alune”. Ceea ce desparte aceste poeme de poetica lui

Barbu este (ca la majoritatea poezilor barbieni, cu excepția lui Dan Botta) absența unui hermetism în adevăratul înțeles al cuvântului, adică al tentativei de a formula tâlcul metafizic al ființei cu ajutorul simbolurilor. Astfel încât barbianismul devine, în transcripția lui Barbu Brezianu, o experiență de limbaj, pe care poetul o dezvoltă în direcția bufonadei grotești, ce-și păstrează însă un aer de prospețime și de ingenuitate datorat propensiunii spre ludic, jocului savuros și fantast cu dicționarul, plecând de la care autorul își improvizează, cu grație și cu vervă, farsele semiotice în manieră urmuziană. Ca și la Urmuz, poemul simulează o mișcare epică, poate avea rostogoliri de baladă medievală, unde sunt cultivate numerele fatidice și asociațiile lingvistice pline de straniețate: „Spune fer chindie// copii dați simbrie/ cobor, ușor, bolte,/ în haine involte// Vestea bate toiag:// se ivește în prag/ veșmântul de lună// Nouă surle sună// Vestea bate toiag:/ se arată din drag/ veșmântul tot o spumă// Obștea glas răsună// Alinat de rapsozi/ zboară Crai prin rozi// Din cer, gemen iris/ un chip spre var nescris/ sfiit în maramă,/ iar corp fără seamă/ - jar în valuri de nea - /mângâie vântul:/ ea// Domnii din Domni ramuri/ trec dospiti prin

flamuri/ purtând dijma sub strai./...../ Curtea în domol alai” (**Ceremonie din ev**). Alteori, textele lui Barbu Brezianu sunt pure desfășurări de sonorități (din care nu lipsește, însă, aproape niciodată nota grotescă), întemeindu-se pe jocul figurilor fonologice, care evocă ecouri, rezonanțe, reverberații bizare de sunete: „Mut, înecat în fum/ facla-i descoase drum// sus, din ițe umbre/ în șubrede umbre/ tumbe sar copacii/ se-ncaieră dracii/ zvâcnind cracii - mormur...// În jur, foșnet de fur// Greu urzică umăru/ pașii pierd numărul/ ca duhul prin stele// zmeii după iele/.....//.....” (**Spaima**). În ciuda invocării unor elemente ale sacrului creștin și în răspăr cu poetica barbiană, asemenea poetizări rămân antimetafizice prin excelență, ilustrând, în spiritul avangardismului radical, neputința limbajului de a comunica, astfel încât Barbu Brezianu este mai aproape de furia „demolatoare” a publicațiilor avangardiste decât de tensiunea inițiativă a verbului barbian: „Nevăzut cânt/ încearcă vânt// Prin somn, vaier...// Smintit aer/ duh a aprins/ șoapta prin ins:// Sus/ Jos/ Isus/ Hristos// Prin albul gol/ visul domol// Nimbul prin nor/ arde ușor// Arde ușor/ clipa din zbor/.....” (**Epifanie**). Se ajunge în felul acesta la o deplină autonomie a semnificativului poetic care nu se mai exprimă decât pe sine, e un conglomerat de vocabule ce pare a-și propune să sugereze doar incapacitatea cuvântului de a semnifica. Astfel că, în contextul liricii de sorginte barbiană din deceniul al patrulea, poemele lui Barbu Brezianu reprezintă poate cea mai radicală tentativă de reformulare a barbianismului în direcția parodicului, din perspectiva unei tendințe (cu totul insolite în epocă) de a adapta lexicul și sintaxa lui Barbu la patosul nimicitor al grupărilor avangardiste, verva destructivă a autorului apropiindu-se cel mai mult de retorica „furioasă” a dadaismului. Căruia nu-i împărtășește însă oroarea de „artă”, din moment ce unul dintre paradoxurile acestei poezii constă în faptul că ea își actualizează latențele decreative într-o scriitură „artistă”, ajungând la formula deconcertantă a unui deactivism calofil. Iar textele lui Barbu Brezianu reprezintă, într-adevăr, așa cum arăta Călinescu, parodii ale poeziei lui Ion Barbu, dar într-o accepțiune foarte modernă a termenului, întrucât poetul pare să-și formuleze, prin intermediul parodicului, neîncrederea în literatură și să regizeze comedii ale limbajului pe parcursul cărora verbul poetic este supus deriziunii demistificatoare. De aici aerul, uneori atât de contemporan al acestor poetizări, ce nu aparțin câtuși de puțin unui hermetic format la școala **Jocului secund**, ci unui exponent al avangardismului radical care și-a însușit lecția hermetismului doar pentru a-și exercita asupra acestuia, prin mijlocirea parodiei - propensiunea deactivă. Ceea ce revelează în personalitatea

artistică a lui Barbu Brezianu, un poet de o certă originalitate, care încearcă să îmbine într-o sinteză *sui generis* două metode de a poetiza, barbianismul și dadaismul care păreau să fie cu totul ireconciliabile, tot așa după cum proza sa este o mixtură la fel de bizară de Urmuz și Mateiu I. Caragiale. Un asemenea hibrid estetic va duce, desigur, până la ultimele sale consecințe faimosul principiu al disonanței, astfel încât poemele autorului vor fi construite prin tehnica fragmentaristă a mozaicării (a se vedea rolul însemnat pe care îl joacă suspensia în textele lui Barbu Brezianu), constituindu-se din secvențe între care există mai curând tensiune decât unitate. O asemenea tehnică (asimilabilă colajelor avangardiste) este însă cu totul străină de spiritul poeziei lui Barbu, unde se caută, dimpotrivă, unificarea contrariilor, resorbția dramatică a dualității în unitate (ca în **Ritmuri pentru nunțile necesare**) sau cel puțin cuprinderea entităților antinomice în mișcarea unificatoare a unui construct narativ (ca în balada despre regele Crypto). Ceea ce demonstrează că Barbu Brezianu nu este nicidcum un imitator al profesorului său de matematică și de poezie de la Liceul „Spiru Haret”, ci, dimpotrivă, un artist plin de personalitate, ce scrie replica (transpusă în altă cheie) a modelului barbian, care, în fond, nu-i servește decât ca pretext pentru comedia limbajului.

Fidel i-a fost însă poetul din **Nod ars** și din **Zăvor fermecat** lecției barbiene în ceea ce privește renunțarea timpurie la poezie. După experiențele dramatice prin care a trecut în anii regimului Dej, Barbu Brezianu nu mai poetizează decât sporadic și ocazional, locul poetului fiind luat de criticul și istoricul de artă de o certă reputație. Oricum, volumele publicate înainte de război ca și admirabila traducere românească a **Kalevalei** îl impun ca pe un poet interesant și original, aproape provocator, a cărui creație lirică (adunată recent între copertele volumului intitulat **Desferecare** și tipărit de Editura „Eminescu”) încă își mai așteaptă criticul ideal. E de presupus că, trecută prin experiența ultimelor decenii de poezie, critica actuală va fi mai receptivă la timbrul particular al unui poet a cărui creație a fost până acum prea unilateral și restrictiv definită prin raportarea ei la „axiomatica barbiană.” Căci opera poetică a lui Barbu Brezianu merită din plin, fără doar și poate, o „mai dreaptă cinstire”.

mariana filimon

Plajă

În preajma apelor mari
doar ochii se bucură
spații decolorate se atrag
se resping

o alcătuire de patimi
de fulgere
un nume propriu al desăvârșirii
o destindere
un alt fel de a surprinde
în oglinzi adevărul
un alt fel de a înțelege
mișcarea

și apoi plaja:
până la refuz galben nisipul
strivitele pietre pulberea

Îngerul unui cuvânt

Deasupra noastră marea
cu cerul ei mișcător
cu asfințitele corăbii
dintr-o lume nelocuită

seara îmbracă degetele
moi ale orei
întunecare albastră din care
mușc fructul
miezul subtil

mă încumet să recompun
din lumea mărunță
o altă oră
adevărată

poate valul știe mai mult
poate piatra are un alt înțeles

îngerul unui cuvânt
se prăbușește în gol

Timp clandestin

Ceasornicul e singura vietate
din casă
dacă adoarme și el
dacă adoarme

ascult partitura unui minut
a unei jumătăți de oră
a întregului
limbile pot împinge
mai departe iluzia

silabisesc o secvență
dintr-un poem

amăgitoare
mătasea rochiei
trupul mi-l mângâie

scriu

mărul din farfurie
îmi face ochi dulci

Gesturi de fiecare zi

Gloria zilei
nu poate ține prea mult
lichidul trandafiriu se întunecă
în cești

bărbatul frumos
ce pragul mi-l trece
poartă sub braț
un soare înjunghiat

sub învelișul hârtiei
se zbat disperate cuvinte
tu torni peste ele
un pumn de jăratec

Efemer

Pragul e doar
lumina închipuită
stele de care atârână viața
răbdătoare învinsă

un banchet singuratec
prin care mișună teama
până la insuportabil
cu mimatele-i rosturi
și rânduielei

o tristă sertare a umbrelor

dilatate pupile
istovesc iarăși și iarăși
imaginea

la ce bun

Maree

Va veni marea
zone întregi se vor frânge
de frig

în mine va ninge precum
în decapitate biserici
în plin iulie-august
se vor strânge ghețari

degetele - sfeșnice reci
vor lumina calea
spre îndepărtate planete
resturi de sticlă
partituri sfâșiate

o umbră de dig
va duce poverile
visându-se arc de triumf.

O literatură și, în genere, o cultură complexă și diversificată, precum ajunsese să fie cea românească interbelică, nu poate lăsa de-o parte personalitățile secundare, dar mai ales pe cele care-i asigură oarecare vivacitate, nu acelea pe care astăzi le-am putea considera „de umplutură”. C. Beldie nu contează prin contribuțiile lui în epocă și care țin de gazetăria literară, în care a fost implicat un deceniu întreg, încălecând anii războiului nostru „de întregire, ci prin aceste memorii incomparabile, în care izbutește să-și transpună literar, prin evocarea altora, a evenimentelor în care nu a fost totdeauna angajat în grad maxim, propria-i personalitate, una despre care nu poți să conchizi decât că era mai interesantă decât opera. Aceasta din urmă, dacă poate fi numită așa, îl ilustrează prin același spirit de contrarietate care-i este și omului propriu. Când mi-au căzut prima dată ochii pe textul actualului volum, nu am bănuț o clipă că autorul lui a fost o viață întreagă profesor, ba chiar director de școală. Beldie, în paralel cu rachetele sale antiintelectualiste de imediat după primul Război (și care preced semnificativ curentul „trăirist” de mai târziu, de la Nae Ionescu la discipolii imediați ai acestuia, P. Pandrea și recea Eliade, la cei mai îndepărtați, Emil Cioran și C. Noica), s-a manifestat totdeauna ca un om ce cultivă virtuțile inteligenței. Profesor pe la diverse școli (ce fel de dascăl va fi fost?) a fost el însuși un elev prost, abia făcând față pretențiilor didactice și modelului impus de școală. Până și la Școala de Ofițeri de rezervă a eșuat, făcând tot războiul ca sergent și plutonier TR și blestemând tagma ofițerească și viața militară. Un insubordonat, un răzvrătit permanent, un inadapdat la orice constrângere, viitorul memorialist rămânea corijent la limba română, deși o învățase de mic, acasă, cu profesori și în familie (exact așa cum Arghezi rămânea corijent la desen, deși avea o îndemânare specială la această „materie”) dar a ajuns totuși să beneficieze de titluri, destul de rare printre gazetarii de vocație ai vremii.

A avut el oare conștiința ratării? Acest intelectual dotat cu multe talente, dar care și-a curmat avânturile spre mai înalt încă de pe la 35 de ani, va fi pus în cui arta scrisului tocmai pentru a se dovedi în consecvență cu ideile sale despre detestatul „cărturărisim”; mai mult decât Nae Ionescu, el a evitat nu doar „volumul”, dar pur și simplu scrisul și s-a cufundat în mediocritatea vieții publice, de unde totuși autorul **Rozei vânturilor** a mai scos din când în când capul. Hărăzit unei vieți mai lungi, Beldie a supraviețuit amicului său, dar mai ales exceselor și își ia acum această revanșă postumă împotriva unei vieți risipite prea ușor. În tot acest timp, atâtea figuri stigmatizate de el, de la Adrian Maniu la I. Minulescu și de la M. Dragomirescu la E. Lovinescu au făcut și altceva decât să bea și să mănânce și și-au afirmat personalitățile și prin operă și au înscris fiecare mai mult decât o pagină în istoria literaturii române. În schimb, cultivatorii „trăirii”...

Cred că Beldie nu a încercat să redea toată această jumătate a vieții sale (căci nu o putem numi „capitol”) ca pe o contraparte, de dragul căreia a sacrificat ceea ce pentru altul ar fi fost o laudă. Mi se pare mai plauzibil să fi

ÎNCĂ O REVELAȚIE (II)

de ALEXANDRU GEORGE

continuat neabătut firul sincerității, fără grijă la consecințe. Poate și spiritul adevărului, pe care astfel cartea sa îl slujește mai bine. În tot cazul, pentru el paradisul este acel infern al patimilor rele pe care-l aflăm așa de poetic configurat în **Craii de Curtea Veche**. Și nu din spirit de distrugere a făcut-o, nici în spirit experimentalist. A avut din capul locului o înclinație spre bucuriile vieții, pentru voluptățile sexuale (nu pentru cele uneori amare ale sentimentului) pentru mâncare și băutură, despre care nu cred că, fiind așa de abundente, erau prea rafinate. Bodegi și cârciumi, care, în epoca propriei mele copilării, mai spuneau ceva, restaurante și case de toleranță au fost frecventate de acest nesățios al senzualității și probabil că o dată cu aceste **Memorii** ele sunt pentru ultima oară scoase din uitare de un frecventator al lor: Toboc și Vrancu, cârciuma lui Sotir din Scaune (care ar fi identificabilă în **Istoria literaturii** a lui G. Călinescu la pag. 698), Hanul Vlasto sau birtul „la Curcan”, dar și Terasa Oteteleşeanu sau localul lui „Dumitru Dinischiotu, veneratul meu prieten mai mare”, grătarul „Mora” din ulicioara Sf. Nicolae Șelari, sau cel „spaniol”, al lui Șmilovici din Udricani, apar chiar și pentru zilele noastre de restaurare a Bucureștilor pe linia adevăratei lui vocații, fapte de basm, petrecute acum câteva veacuri.

Lumea prostituatelor este evocată cu aceeași nostalgie de acest om care, deși a sfârșit la 67 de ani, nu s-ar zice că ar fi fost vreodată bătrân: „Trăiesc încă aproape cu toatele, dulcele lor trai de odinioară păstrându-le ca pe fructele rare și fierte în zahăr din vitrinele marilor cofetării: Lili Gheorghiadis, cea blondă, azi târându-și picioarele adipoase de elefant; Lina Magazia, proprietăreașă cuminte peste drum de Liceul „Lazăr”, colț cu strada Silfidelor; Mița Biciclista, fostă mai târziu nevastă a bunului meu coleg, premiant de onoare la „Sf. Sava”, azi măritată cu un general și având 83 de ani, dar părând de 50 și locuind în casele ei din fața Bisericii Amzei, cadou de 120.000 lei aur al unui adorator, iar la începutul începuturilor ei de față de spălătoreasă din curtea instalatorului Hart, furată la 15 ani din Moreni, dusă la Paris, decrotată, stilată și culcată cu berbantul rege Leopold I al Belgiei, om de ispravă ca toți marii curvari (...), apoi Marie Studenta, amanta ministrului Rusiei, Pokliewski-Koziel; Mimi Moft, amanta regelui Alfonso al XII-lea și ctitoră a dispensarului pentru femei gravide, în casele ei din str. Dionisie; Angela Marioțeanu, pe care o zăresc și astăzi la restaurantul lacto-vegetarian de pe Bulevard, fostă amantă atitrată a prințului Turun, fratele regelui Faruk al Egiptului și de la care s-a ales cu o rivieră de 140 de briliante mari; - și, în sfârșit, pentru finalul deprimant al acestui palmares, Peticăreasa, neam cu generalul, ajuns încă mai demult o arătare putredă de boală și de alcool, cum mi-a ieșit

într-o seară înainte în fața unui bar suspect din Pasajul Victoriei, nesigură pe călcăie și golindu-și vezica de-a-n picioarele pe trotuar, imagine vie a acelei Mors Syphilitica din gravura lui Felicien Rops” (p. 348, 349). Am dat numai un mic fragment, o mostră de stil, închizând capacitatea remarcabilă a lui Beldie de a vedea, dar și de a învălui ororile evocate cu un văl de rafinament cărturăresc, niciodată absent în amintirile sale, un procedeu constant în arta lui, poate chiar programatic.

Omul împerechea voluptățile cu erudiția, cel puțin acuma, în ceasul al treisprezecelea, când cele consemnate pe hârtie trecuseră și se trecuseră de mult. Vioiciunea lui este aproape juvenilă, dând un alt preț acestor tablouri, nu o dată sinistre, și care s-au șters după atâtea decenii scurse. Dacă universul feminin, pe care Beldie îl vedea mai ales sub forma cocotelor, mai poate provoca și nostalgii în tonalitate tristă, nu același lucru se întâmplă cu plăcerile gastronomice, cărora memorialistul le acordă pagini întregi de accente înflăcărate. De fapt, omului i-au plăcut totdeauna petrecerile, în tradiția bună a românului, în care rafinamentul gastronomic cedează de multe ori atmosferei de veselie și de împărtășire cu prieteni măcar de ocazie. În cercurile intelectuale, ei erau mai dificil de găsit, dar nu lipseau cu totul; societatea literară a vremii era alcătuită din cu totul altceva decât poeți famelici. Pentru noi, cei de azi, mai ales pentru colegii de profesie ai lui Beldie, chefurile sale ni se par sardanapalice.

Și apoi, să nu uităm că el și-a redactat **Memoriile** în timpul perioadei de teroare stalinistă, când nu se mai putea vorbi de veselie, iar regimul de austeritate, depășind-o cu mult pe cea a războiului de curând încheiat, atingea cote maxime. Ele au fost scrise în timp ce chiar și autorul lor trăia sub regimul cartelelor și al unei adevărate mizerii alimentare. Omul fusese produsul acelei societăți vesele, pline de viață, amolare, îmbătată de optimism și cedând în toată clipa plăcerilor imediate, care aproape ți se ofereau la tot pasul; cazul lui este de neconceput în afara spațiului românesc. Beldie, care nu uită totuși că e un intelectual, își pigmentează povestirea cu un discret citat din La Rochefoucauld sau din Montaigne, cu o trimitere la un personaj istoric sau mitologic, sugerând nu doar o aprobare „de sus”, ci și o accentuare a spiritului convivialității care pare să-i fi dominat de la un punct încolo existența. Artificiul acestei procedări abia se face simțit; succesul artistic mă îndeamnă să cred că îi vor fi iertate păcatele, dar și multele judecăți greșite, aplicate unei lumi căreia i-a fost de ajuns strălucirea intelectului, fără a pretinde să fie judecată după performanțele sau grozăviile sexuale, gastronomice sau bachice. Pentru memorialist, acestea erau adevărate pietre de încercare în definirea unei personalități.

CEL MAI ÎNDEPĂRTAT PARADIS

„Vino înapoi să locuiești în Aotearoa,
Insula care s-a născut în ocean
Și a fost scoasă din ape,
Din adâncul cel mai adânc al lui Kanaloa.
De marele pescar Kapu-he-anui.“

(Cântarea bardului Kama-hua-le)

La început, am crezut că o poveste precum **Tinerete fără bătrânețe** este doar o simplă capodoperă, o simplă piesă tragică, și că nu are localizare geografică reală. Că ar fi numai o metaforă a căutării raiului.

În altă etapă, am crezut că Făt-Frumos, feciorul de împărat din acea poveste, este o variantă românească a lui Buddha Sakyamuni: deprimat de jalea lumii, eroul nostru admite să se nască numai ca să descopere țara tinereții veșnice, țara mântuirii. După o călătorie ascetică, el găsește acea țară, trăiește în ea o scurtă veșnicie - apoi, o răbufnire a memoriei, un rest de karma ne-arsă, îl fac să se întoarcă în țara natală, în țărâna natală.

La sfârșit, am ajuns eu însumi în Aotearoa (numele maori al Noii Zeelande): țară frumoasă, din triumful polinezian. Zborul cu avionul durează treizeci de ore, plus multe ore de escală. Un timp lung: timpul intrării în altă lume, în altă dimensiune psihică și astrală. Timpul istoric, timpul patriei s-au închis în urma noastră. Faci experiența saltului în altă realitate.

Ajuns acolo, brusc am avut senzația că sunt în țara mântuirii și că poveștile nu mint, ci sunt codificarea unor experiențe secrete.

Aici, în Aotearoa, nu este iarnă niciodată; de Crăciun înfloresc, roșu, copacul **pohutukawa**. Aici sunt turme de oi și este miere de **manuka**.

Am văzut că eram pe domeniul Zânei înalte, care m-a și întâmpinat.

Într-o zi am făcut o lungă călătorie în partea de Est a insulei, pe țărm de Ocean și prin păduri de ferigi uriașe, precambriene. La Seatoun am stat mut de admirație, căci vedeam pentru prima dată în viață expresia frumuseții adevărate. Pe dealurile Rimutaka se simte atingerea palpabilă a eternității. Timpul încremenise, eram parcă într-o duminică nesfârșită. Vorbeam cu locuitorii - toți înalți, foarte înalți, ei aveau o memorie adamică, își aminteau perfect că proveneau dintr-un ținut meta-fizic, numit **hawaiki**, adică „altă lume“.

Într-o zi am întrebat-o pe Zâna înaltă de ce a pregătit masă mare și a aprins luminile candelabului. Ea a răspuns: „Cum, nu știi? Sărbătorim un an de la venirea ta.“

Zic, surprins: „Parcă au fost doar câteva zile...“

Ea mi-a spus că eram deja un vechi locuitor, fusesem deja trecut în catastifele insulei, eram

vasile andru

de-acum un „supus“ al reginei Angliei. Am simțit o mare tandrețe față de regină și față de acest stat primitiv. Am mers pe malul Pacificului - care era la pragul casei - și am realizat distinct că mă aflu pe alt țărm.

Zâna înaltă m-a pilotat prin toată insula (cu o mașină de fabricație japoneză, cred), de la Wellington la Wairarapa și la Waitangi. În centrul orașelor mari, trona peste tot statuia reginei Victoria și noi o salutăm cu uimirea produsă de conexiunile sortii.

Toate locurile însemnate se numeau Victoria. Tunelul Capitalei se numea Victoria; cei trei munți ai țării se numeau „Mount Victoria“ și chiar Zâna înaltă se numea Victoria. În golful Titahi, după stânci colțuroase, am plonjat în apa caldă și am cules prețioasele scoici **paua**, cu sidex albastru, din care se fac podoa-bele prinților și ochii totemului. La Taranaki, l-am vizitat pe sacerdotul maori, un **tohunga** care ne-a dezvăluit secretul intrării în comunicare cu lumea nevăzută. La Otago este un câmp aurifer și am cules noi înșine o grămăjoară de sclipe de aur, cu care nici nu aveam ce face. Scriam pe genunchi un roman, cu care tot nu aveam ce face.

În tribul Tuhoe, cumpăram banane mici și dulci, „baby bananas“. La Waimato am cercetat manuscrisele secrete ale semizeilor care au adus știința în Polinezia. Toată insula - și partea vulcanică, și cea coralieră aveau aspect de planetă tânără, nou-creată, încă nedesprinsă cu totul de eternitate, de starea originală. Te cucerea tihna oamenilor: localnici cu piele cafenie, sau albi și asiatici veniți de pe continente. Casele erau din lemn, cu terase spre munte și spre

ocean. Totul împietrit într-o stranie perfecțiune.

Zâna înaltă vorbea mereu, vorbea inspirat, îi plăcea să comenteze perfecțiunea, ca și cum mai era nevoie de drogul vorbelor. Sau voia să facă mai persistent ecoul, darul, îmi plăcea s-o aud vorbind chiar dacă prin aceasta percepția se intensifica, și chiar dacă mă lega, mă anexa, începea să-mi controleze existența prin această evidentă suspendare a durerii, a grijilor, a nevoii de a mai căuta altceva în viața aceea: Zicea:

„Vezi, totul aici este tihnit, curat, înflorit. **Lux calm și voluptate**. Nimeni nu știe ce-i acela război. Pe aici n-au fost războaie mondiale, nici zonale. O iubim pe regina Angliei, că ne ține pacea. Oamenii mai citesc în ziare despre lume: Că ar fi război în Golf, în Afganistan, în Timor, în Kosovo... și că, unul, Clinton lansează bombe pe, unul, Saddam. Ba chiar se comentează aceste vești, cam astfel: „Nu-i frumos ce fac ăia! Nu-i frumos!“ Și își văd mai departe de cricket. De ce nu? Dacă ăia vor să se omoare, treaba lor. Aici este pace deplină. Vezi ce case splendide și-au făcut: cu grădini, cu oceanul la prag, cu vegetație pre-cambriană... Și ce liniște! Nu mai căuta mănăstiri: țara asta este toată o vastă mănăstire!“

După ce a spus aceasta, Zâna înaltă a aprins iarăși candelaburul, a pus pe masă bucate alese, și am întrebat-o ce sărbătorim.

A răspuns: „Cum, nu știi? Sărbătorim niște ani de la venirea ta. Suntem în prag de millenium. Regina maori ne trimite felicitări!“

Se auzeau chiote din Orient Bay; pe tot cerul se vedeau focuri de artificii.

Am exclamat surprins: „Prag de millenium! Nu se poate!“

Mi-a arătat, pe masă, un stog de felicitări, primite de la prieteni din Brisbane, din Capetown, din Vancouver. Am întrebat:

„A venit corespondență și din România?“

„Nu, deloc. De mulți ani, din România nu ne mai scrie nimeni. Din Europa a venit o singură scrisoare: de la fiica ta.“

Am luat-o febril, cu bucurie și anxietate.

Am citit, am tăcut până în seară. Pove:

Tinerete fără bătrânețe și viață fără de moarte se repeta. Raiul este iluzoriu dacă-l sondezi, și este real numai dacă-l dobândești.

Noaptea următoare, n-am putut închide ochii. M-a prins dorul întoarcerii. Chinuitor. Mi se părea că sunt departe și complet de izolat. Am anunțat că mă pregătesc de plecare în Europa.

Zâna înaltă a fost șocată. Nu putea înțelege. I se părea că se prăbușește un edificiu pe care soarta l-a înălțat atât de încântător. „Nu se poate să pleci!“ zicea. Plângea, și tot repeta: „De ce să pleci! Nu înțeleg de ce!“

I-am răspuns că merg numai s-o văd pe fiica mea, apoi mă voi întoarce imediat.

„Oh, n-ai să te mai întorci niciodată!“ a plâns ea.

I-am spus că mă voi întoarce, cu certitudine

„Nu, nu te vei întoarce. Sunt atâtea primejdii în lumea aceea! De acolo nu se mai întorc nimeni!“

Vorbea cu suferință și autoritate. Apoi jeli la neamuri **pakeha** și la vecini maori. Aflat repede, pe insulă, despre decizia mea de plecare. Toți s-au crucit, mă priveau cu milă și

spaimă, ca pe un om care evadează din țara vieții.

Ei îmi revelau noi motive de a rămâne, noi argumente ale privilegiului de a sta aici:

„Marile puteri au ales insula noastră ca loc de depozitare a memoriei omenirii, și ca loc al salvării vieții, în caz de catastrofă nucleară sau în caz de iarnă cosmică, de o nouă glaciațiune. Insula aceasta este protejată, ca un ultim

ăgiu al speței umane, ca o arcă a lui Noe, în potopul nuclear. Aici se păstrează eșantioane din tot ce-a creat omenirea. S-au îngropat în buncihere speciale cărțile de bază a trei milenii, a scurtei și bietei noastre civilizații umane. S-au depozitat aici machete cu realizările tehnice și dischete cu omilii, și C.D.-uri cu muzică de Mozart și Velchorski, microfilme cu tablourile lui Roerich și Lovendal, și manuscrisul secret al lui Einstein. Suntem aici 79 de grupuri etnice: un rezumat al omenirii. Suntem singurii care vom scăpa dintr-o eventuală catastrofă planetară, și vom renaște speța umană. Rămâi!”

Zâna înaltă a adăugat: „Acolo, la voi, este mereu câte un război, în Balcani, în Mediterana. Podurile Dunării sunt aruncate în aer. Se termină un război și începe altul, acolo. De ce i! Ce se va alege din tine, din noi!”

Abia când pleci, descoperi intensitatea tandreții cu care te învăluie oamenii. Intensitatea legăturii cu toți. Ei îmi păreau, până atunci, doar politicoși, urbani și boierosi. Acum, emoția ne înălța până la lacrimi. Abia când pleci, ai parte de dragoste, și vezi câte atașări sufletești, câte pânze învăluitoare se țes; câte dependențe se creează, câte conexiuni karmice se revelează! Câtă înrudire ascunsă se revelează - întind sau potolind jarul tristeții originale care petrulește totul.

Vedeam în emoția lor cum suntem toți integrați, primiți în acest rezumat mistic al planetei.

Zâna înaltă zicea: E atât de bine cu noi! Este atâta pace și soare aici! Gândește-te la noi doi!

Toți mă priveau cu îngrijorare și spaimă, ca pe omul care merge într-o zonă damnată ce stă dinamică și respiră fuioare de radiații de plutoniu, un oxigen precar amestecat cu aburii de la Cernobil. Citiseră în ziar că-n Europa s-a acumulat atâta explozibil, că fiecărui om îi reveneau 144 „rații” de moarte. Și Bucureștiul avea un reactor nuclear nedezafectat chiar în centru. Iar în munți era dezastru ecologic.

Îmi părea rău că-i las, tandrețea lor mănduioasă, nici nu-mi închipuiam că sunt atât de nruđit cu insula, asemenea răsfaț, și duh protector, și siguranță vitală nu am simțit niciodată și nu aveam să mai simt vreodată undeva. Mi s-au părut tare frumoși, și chiar erau nespuse de frumoși, și albi, și asiatici, și chiar engleza lor aglutinată mi se părea acum muzicală. Ne lespărțeam pe o culme de dragoste.

Preotul macedonean, părintele Zoran, cel care binecuvântase legătura mea cu Zâna înaltă, mi-a zis:

- Domnule, ne temem și ne doare că pleci de aici, din Țara vieții, spre tărâmul primejdiei, al uzurii, al aroganței și al vrajbei rafinate. Încolo, oamenii se joacă cu moartea, trufași și egoiști zădărnice. Dacă totuși stăruiești să pleci, și dacă noi nu te putem îndupleca, atunci am o rugămintă. Treci pe la Voivodina: acolo lo-

cuiesc frații mei și o comunitate de aromâni vrednici. Dă acești dolari fraților mei, că ei o duc tare greu. Prin poștă nu ajunge nimic acolo. Nu știi nici dacă mai există Voivodina pe fața Pământului. Nu știi dacă frații mei mai trăiesc. Dar dacă-i găsești în viață, dă-le acești bani. **God bless you.**

Dimineața, în zori, am plecat. Am urcat într-un avion, un Boeing. Am trecut peste Australia, peste Oceanul Pacific. A doua zi, survolam India noastră. După altă zi de zbor, am ajuns în Olanda. La Amsterdam am stat mult în aeroport, că erau raiduri aeriene, și avionul nostru a trebuit să aștepte. Apoi pilotul a primit dispoziție de zbor.

Zburam printr-un culoar aerian îngust, printre bombardiere și rachete balistice. Pasagerii aveau spaimă în oase, deși primeam mereu asigurări că noi, ca supuși ai reginei Angliei și ca aliați cu NATO, suntem deasupra oricăror pericole și suntem protejați, oriunde ne-am afla. Sau că, dacă murim accidental, rudele noastre vor primi generoase despăgubiri de la regina Angliei, în lire sterline și medalii. Zburam prin culoarul stresant, mergeam spre patrie prin moarte.

În ținutul Voivodina n-am găsit nimic la zona indicată de părintele Zoran. Am umblat, am întrebat, vedeam doar terenuri virane cu dărâmături, cu gropi de explozii, cu pământ răscolit de bombe.

Nu știam ce să fac cu dolarii preotului, mă simțeam stânjenit să am în buzunar bani străini.

Dar, când am ajuns în patria mea, am fost jefuit de tot, așa că am scăpat onest de banii străini.

România era de nerecunoscut. Găseam aici o generație palidă și scindată. Oamenii erau derutați: ei nu știau sub ce imperiu vor funcționa în mileniul următor. „Imperiul Paranoic” refuza politicoșii să-i anexeze; iar „Imperiul Maniac-depresiv” refuza și el, obosit, să tot infulece teritoriul păguboase.

Capitala arăta ca după un război medieval de treizeci de ani, adică nici prea dărâmată, nici prea devastată. Unii se salvau căutând soluții pastorale, și vedeam stâne de oi în cartierul de vest, alături de celebra cazarmă „Văcărești”.

Prietenii mei de redacție muriseră cu toții. Realizam, astfel, că lipsisem incredibil de mult timp.

Apoi, m-a sunat o doamnă de la Agenția „Marshal Travel” și mi-a amitit că aveam un **booking**, o rezervare pentru întoarcerea în Aotearoa.

I-am cerut să anuleze rezervarea, că nu mai plec.

„Dacă vă răzgândiți, vă rog să ne anunțați imediat.”

„Nu, doamnă, nu mă răzgândesc. Vă rog să anulați rezervarea.”

„Vă dezvăluim, în mod confidențial, că acesta este **ultimul zbor al companiei aeriene olandeze**. Suntem pe punctul de a lichida agenția din România. Este ultimul zbor pe linia București - Kuala Lumpur - Auckland. Reținem rezervarea?”

Undeva, departe, foarte atenuat, auzeam în minte: „Vino înapoi să locuiești în Aotearoa/

Anghel Gâdea

Plecarea învingătorului

(Lucafăruł, nr. 22/2000)

Deasupra mea, securea
Poeziei ca o metaforă
Sau privind aiurea
Soacra ca o realitate,
Simt că în mine scapără
Strigăte înspre artă
Și totuși, e timp de plecare.
Muzele se ceartă.
Pe eșafod, în siguranță,
Privesc la cei ce mai sunt vii
Între mine și ei e o distanță
Măsurată-n poezii
Care pentru ei nu mai contează
Doar gâdea mi-a spus:
Acum tu pleci, dar cine decontează?

Lucian Perța

Insula care s-a născut din Ocean!” Ca un glas frumos, de sirenă din mările Sudului, cu jale.

Am răspuns:

„Doamnă, nu plec nicăieri. Vă rog, anulați rezervarea.”

„Ne pare rău, domnule. Era ultima dumneavoastră șansă de a pleca de aici.”

„La revedere, doamnă.”

Am ieșit în stradă, vedeam iarăși oamenii: unii vindeau, alții jefuiau, alții patruleau, alții dormeau, alții băteau mătâni - era o generație palidă și scindată, treceam.

Căutam un tren cu care să călătoresc în nordul țării, la origini, căci așa îi este scris omului.

Știam că, în podul casei părintești, se află un „tron”, o ladă veche, numită „ladă de zestre”, și acolo era tănuțit răspunsul la toate. Răspunsul era înfricoșător, dar complet și inevitabil. Tronul era din stejar, cu încrustații astrale.

Și, până să deschid lada fatală, scriu acest text, această scrijelire, această micro-poveste. În ceruri, există cronicile akașiene: memoriile lui Dumnezeu, în care scrie **totul**. Poveștile noastre sunt crâmpoie din acele „cronici”, atât cât ne îngăduie Dumnezeu să aflăm din ele și din marea taină a ființei.

Am urît oraşul acesta din prima clipă în care am pătruns în el. N-aş putea spune exact ce. Clădirile, vechi, erau foarte prost întreţinute şi tencuiala căzuse în mare parte de pe ele. Un aer decadent stăpânea totul de jur împrejur. Oamenii erau îmbrăcaţi sărăcăcios şi aveau o ținută posacă. Mersul le era greoi şi puţin adus de spate, iar ochii pierduţi în asfaltul pe care păseau erau goi de orice strălucire.

Trebuia să-mi petrec o lună întreagă în oraş. Mă invitase unchiul meu la el şi nu-l puteam refuza fără să-l jignesc. Acum îmi părea rău că nu o făcusem.

Nici copiii nu se jucau normal aici. Nu alergau lovind trecătorii, nu ţipau, nu erau gălăgioşi. Prima mea impresie a fost că sunt complet lipsiţi de vlagă, dar la o observare mai atentă am văzut în ei o cumpătare neobişnuită pentru vârsta lor.

Eram plictisită de televizor, de cărţi, de stat şi privit pe geam, când am pornit, fără vreun scop anume pe străzile pustii. Nu era nici o primejdie să mă rătăcesc fiindcă oraşul era prea mic. Stăteam şi foarte aproape de primărie, aşa că oricine mi-ar fi putut indica direcţia spre casă.

Mă plimbam de vreo oră prin labirintul întortocheat al străzilor înguste, când am dat de o şosea neobişnuit de „modernă“. Asfaltul era negru închis şi nu avea nici cea mai mică denivelare. Am traversat drumul pe care nu trecea nici o maşină şi am rămas surprinsă când, de cealaltă parte, după un deal mic ce cobora abrupt, am văzut un râu. Avea o culoare verde, era lat şi curgea foarte repede. M-am apropiat de el cât de mult îmi permitea panta şi am văzut ceva mai jos, un trotuar din beton care mergea paralel cu malul râului. Balustrada surpată din care rămăseseră doar tijele subţiri din fier mi-au spus că nu ar fi deloc prudent să cobor.

Am mers o vreme de-a lungul malului privind cu fascinaţie sălbăticia neaşteptată ce înflorea în mijlocul civilizaţiei. În afară de drumul îngust din ciment nu se vedea nici o urmă de „trecere a omului“. În unele locuri arbori cu trunchiuri noduroase crescuseră prin trotuar îndoindu-l şi despiciându-l, modelându-i înfăţişarea, astfel că părea integrat în natura înconjurătoare. Sălciile se aplecau spre apă umbrind malurile mlăştinoase. Copacii ruşi putrezceau împrăştiind un miros puternic dar nici pe departe la fel de greţos ca cel al gunoaielor de pe străzile oraşului meu.

Atmosfera era sinistrală şi totul părea părăsit. Aş fi fost gata să cred că ieşisem din urbe, dar, printre sălciile dese de pe celălalt mal, vedeam construcţiile frumos aliniate. Nimic nu tulbura liniştea: nici o pasăre pe cer, pe şosea nu trecea nici o maşină, nu se auzea nici un câine. Curgerea mută a apei învăluia totul.

Drumul pe care mergeam cotise brusc şi am văzut un pod mic ce traversa apa. Era construit din acelaşi ciment alburiu ca şi trotuarul cu balustradă şi am ezitat o clipă înainte de a păşi pe el. Dar curiozitatea a învins.

Podul era surprinzător de solid şi o dată ce am fost pe el, mi s-a părut imposibil să se dărâme. Acum, când îi puteam vedea amândouă malurile, râul îmi părea şi mai lugubru. Zidurile de umbră ce îl mărgineau de o parte şi de alta, dădeau la iveală doar încălceala grotescă de alge în putrefacţie împotmolite în mālul verde-murdar. Sălciile îşi plângeau crengile primind o înclinaţie bizară din cauza curgerii repezi.

În timp ce priveam apa de un verde opac, mi s-a tăiat răsufletul. Ceva nedeşlăşit, făcea o dără lungă, ca şi cum un corp imens ar fi înotat foarte aproape de suprafaţă, săgetând aerul cu o aripioară. Dungile de spumă păreau a se învoluta în jurul corpului şi pentru o clipă groaznică şi infinită, am aşteptat ca un animal înspăimântător să iasă printr-

ORAŞUL

adina lipai

un salt graţios din apă şi să se repecadă la podul pe care stăteam.

Mi-am revenit însă repede, văzând că nimic din toate acestea nu s-au întâmplat şi am răsuflat ușurată blestemând în gând filmul la care m-am uitat cu o noapte înainte. Am observat că ceea ce făcea dâra de spumă, deranjând monotonia verde, rămânea pe loc. Probabil era doar o creangă de copac căzută în râu, având vârful aproape de suprafaţă şi doar curgerea foarte repede era cauza formării valurilor.

Împrejurările ciudate şi imaginaţia mea, alături de ura pe care o simţeam pentru oraşul acesta, au dat naștere imaginii care m-a înspăimântat o clipă. Am părăsit podul şi m-am îndreptat cu paşi grăbiţi spre casă. În curând avea să se întunece şi cine ştie ce închipiri fabuloase vor mai ieşi din mintea mea...

Toată săptămâna următoare a plouat şi a bătut un vânt rece deşi eram în mijlocul lui iulie. Stăteam acasă ziua întreagă privind prin perdeaua de apă clădirea dizgraţioasă care se afla vizavi de Primărie. Este mare, cu ferestre înalte ce strălucesc de curăţenie. Faţada are predominant o culoare galbenă însă balconul şi colţurile sunt împodobite cu basorelieful frumos sculptate dar de un colorit ţipător. Edificiul este evident foarte vechi, construit în stilul acela supradimensionat, cu încăperi imense şi ferestre înalte. Singura diferenţă între el şi construcţiile din jur, este că acesta fusese renovat: rozul şi portocaliul, de asemenea, şi albul imaculat care contrastează puternic cu celelalte culori înconjurătoare, au fost evident adăugate recent. La parterul imensei clădiri există mai multe magazine şi singurul cinematograf din oraş. La etajul superior cred că sunt locuinţe obișnuite şi m-am întrebat cine ar putea să stea acolo, dar interesul meu nu a fost destul de mare încât să vreau să aflu ceva.

După ce s-a oprit ploaia am ieşit iarăşi la plimbare, iar paşii, mai mult chemaţi de ceva decât conduşi de voinţa mea proprie, m-au dus la podul de ciment de peste râul al cărui nume nu-l aflasem.

Am văzut colţul negru de lemn abia ieşind la

suprafaţă şi lăsând bărbile de spumă în apa care curgea iute pe lângă el. În prima clipă n-am avut nici o reacţie dar apoi m-am gândit că de cinci zile ploaia continuu. Nivelul hidrologic ar fi trebuit să crească mult şi să ascundă orice urmă din acea creangă ruptă. Dar, din contră, ea devenise şi mai vizibilă..

Când am plecat, am privit cu atenţie malurile râului şi am observat că, într-adevăr, nivelul crescuse destul de mult. Singura explicaţie era că viitura dizlocase ciotul din mālul în care era adâncit şi îl ridicase la suprafaţă.

În ziua următoare am mers pentru a treia oară la pod şi am rămas uimită.

Pe stradă circulau maşini ce treceau în viteză pe lângă pietonii care aşteptau să traverseze. Soarele răsărise în sfârşit dintre nori şi totul strălucea împrejur ca luminat de ceva fermecat. Oamenii care foiau pe lângă mine erau grăbiţi şi veseli. Un bărbat pe bicicletă m-a ocolit în ultima clipă şi a mers mai departe fără să întoarcă măcar capul.

Podul era martorul unei reale agitaţii. Oamenii, chemaţi de scopuri doar de ei ştiate, evoluau în ambele sensuri. Doi pescari îşi desfăceau - sau strângeau, nu pot fi foarte sigură - tacticos undiţele. Un grup de copii gălăgioşi se joacă cam pe la mijlocul podului privind în apă şi arătându-şi unul altuia ceva. După direcţia în care se uitau am dat seama că era vorba de creanga pe care o văzusem cu o zi înainte. Apoi, brusc, s-au desprins de pe balustrada pe care stătuseră cocoşaţi şi au fugit. Când au trecut pe lângă mine, le-am putut vedea iarăşi în ochi acea privire care îmi spune: „Noi ştim ceva ce tu nu ştii“. Îmi era evident că nu avea nici un sens să-i opresc, fiindcă nu-mi vor zice nimic.

De pe pod am văzut, ieşind cu mult din apă, o bucată mare de lemn negru şi putred, ca o Fiară a Adâncurilor, de care se agătasera multe alge care acum se zbăteau în râul învolburat. La început am rămas surprinsă de felul cum se ridicase, într-o singură noapte, buturuga. Dar apoi mi-am amintit că mă aşteptasem la așa ceva.

Râul reflecta în mii de steluţe razele de soare şi văzduhul era plin de păsări care se ascundeau în copacii de pe maluri şi ciripeau. Câinii însoţeau cu lătratul lor râsetele şi strigătele copiilor. O bătrânică s-a oprit lângă mine să se odihnească puţin şi după ce a răsuflat din greu mi-a spus:

- Aşa e mereu în această perioadă a anului.

Am plecat fără să mă lămuresc la ce se referea bătrâna. Eram străină aici (*am urît oraşul din prima clipă a venirii mele*), n-aveam cum să înţeleg despre ce vorbeau...

În timp ce îmi făceam bagajele, am observat clădirea colorată situată vizavi de primărie şi mi s-a părut cea mai jalnică imagine pe care o văzusem vreodată, dar râsetele copiilor continuau să răzbată prin geamurile închise şi de data aceasta oraşul nu mă mai putea înşela.

Mă voi întoarce anul viitor - unchiul meu insistat şi nu l-am putut refuza nici acum. La toamnă vor fi multe ploi, apoi primăvara va urma dezgheţul. Nivelul râului, care tot nu am reuşit să aflu cum se numeşte, va creşte cu siguranţă. Apoi vor deveni probabil mai vijelioase şi iarăşi va ridica din māl lemnul putred. Cine ştie ce voi face când mă voi întoarce... cred că doar pe copiii ciudaţi de pe pod.

doina tudorovici

„**ând totul s-a sfârșit, dentistul s-a întors la nevastă**”

36 de ani e vârsta la care te apropii cel mai mult
de trecut
mai coboară el mai urci tu
pe la jumătatea scării și se-ntinde o mână...
De mâna aceea mi-a fost teamă întotdeauna
mereu ridicată și-mi cădea peste gură
numai astfel îmi amintesc de trecutul meu
să dacă altcineva vreodată
ar fi-ndrăznit să-mi dea peste gură
să-mi fi ucis apoi l-aș fi călcat în picioare
pe el nu l-am ucis și nu l-am călcat în picioare
pe aceea îl urăsc
...ru că numai pe cine nu ucizi
nu poți ierta
vârsta i-am calculat-o-ntr-o zi tot acolo pe
repte
nu știu ce-i venise să-mi spună
să se-implinesc atâția ani atâtea luni și-atâtea
ile
e când l-au trimis să-mi fie mie trecut
mă făcând diferența în gând
pozi l-am urât
și după aceea am făcut mereu diferența
și mereu l-am urât
ar cel mai oribil cel mai umilitor moment
fost tot acela în care el mi-a scos dinții de
lapte
e fapt nu el ci învățătoarea mea
manta dentistului
ar cu siguranță că el îi dăduse ideea cu
ilețelele
a îmi strecura hârtia sub limbă
ur dentistul mă așeza pe scaunul crăcănat...
-acum mai simt luminița în cerul gurii
și vine să scuip -
să nimeni nu s-a implicat mai mult ca mine
nimeni n-a fost mai dornic să moară în noaptea
aceea

când totul s-a sfârșit
și dentistul s-a întors la nevastă
de tristețe am vrut să-mi iau viața
dar tocmai când să mă apropii și eu
de moartea care-mi întinsese o mână
a apărut ca din senin el
stătea în capătul scării
și mă amenința cu cleștele
ne-am retras amândouă eu și cu moartea
și-am înțeles atunci
că nici ea nu e așa cum o credeam
și nici nu poate mai mult decât mine
ca să mă mai îmbuneze
a făcut câteva tumbe în cămașa-i de in
dar nu m-a-nveselit deloc
dimpotrivă ghidușiile ei mi-au dat de-
andoaselea
și viitorul
tot ce-a urmat s-a răsucit aiurea-n tramvai
în viața mea
și s-a așezat ca un copil știrb pe scaunul
dentistului
ce-aș fi dorit să am mi-a fost smuls cu dinții de
lapte
ce n-am râvnit s-a ținut scapi de mine
se mai ține și azi fantoma întâmplărilor
pe care nu le-aș fi vrut
și-acum de câte ori vreau să mor
îmi taie calea dentistul cu aripi
îmi arată luminița și-mi strigă nervos:
hai mai repede mai repede scoate biletul
deschide gura scuipă și pleacă
numai pe cine nu ucizi nu poți ierta.

Ce a spus Dumnezeu când l-am întrebat Dacă nu i-ar plăcea și lui să fie o zână

„Dacă până la treizeci de ani
nu ți-ai înfrânt nici una
din acele porniri primejdioase
care-ntr-o singură zi
îți consumă jumătate de viață
înseamnă că ești un rahat
și dacă ești un rahat
atunci măcar nu regreta
fiindcă regretul nu-i întărituuuură
nici dispropooooorție
între tine și faptele tale
ci un fel de înmulțiiiire
de pe urma căreia pierzi
mai ceva ca-n acele vise cu îngeri
în care se făcea că tu ești balaaaaurul
întotdeauna balaurul
ce trebuie învins
după aceleași două criterii
al nesiguranței și-al glooooooriei...”

Acestea o dată zise, s-a dat de trei ori peste cap și s-a transformat într-o zână cu părul cu totul și cu totul de aur

Opt milioane de fire
am numărat atunci
se strecurau sub caschetă
de unde ieșeau apoi zvârcolindu-se
mai întâi vârful
și mai pe urmă restul
atât de năvălăș
că nu le puteam prinde
cum îl văzusem făcând pe nea' guță
dar el era frizer
avea degete fine
și la beție
îl apuca așa un fel de dor
lua briciul
și după ce trăgea o dată
se lăsa în genunchi
nani nani pui
l-am înțeles
abia când s-a rărit de tot neamul
l-am înțeles
dar tot atunci am pierdut firul
și la a doua numărătoare
când mi-au ieșit doar șapte milioane
nouă sute nouăzeci și nouă de mii
m-am speriat și-am fugit
am fugit și-am privit înapoi
am privit înapoi
și-am văzut înăuntru
„Jată“, striga el
cum urcă spre lumea cealaltă
urcă și urcă...
Nea' guță știa de altfel una și bună
că Dumnezeu stă pitit în stomac
„de-aia ne ustură și ne doare
că are niște perișori ascuțiți
cu care-mpunge de face găurele
și dacă nu stai chircită
pe-acolo ți se scurge norocul
și tot ce-i mai bun
și tot ce-i mai sfânt
în persoana roabei tale acesteia
devine curvă doamnă
și e mai mare păcatul
că Tu stai acolo pitit
de te poartă ea în tot locul...”
Turna după aceea cositor în pahar
iar apa făcea noduri noduri
se încheaga la fund ceva
cu multe fețe
una sub alta
doar pe la margini
mai răzbătea câte un strat
din ce fusese-nainte
câte un început de altceva
„Cositor și nisip
cu care unu' singur o dată pus pe treabă
ar netezii munții și marea
și ptiiu acela să fii tu
și ptiiu eroismul acesta
să te scutească pe tine de spaime...”

TIMP ȘI FIINȚĂ LA LUCIAN BLAGA ȘI ÎN POEZIA FRANCEZĂ

MICHEL CAMUS

(Franța)

În trăirea poetică și în mistica conștiinței conștiinței, imobilitatea non-timpului este punctul din care, pornind, conștiința, prin puterea sa de distanțare, are înțelegerea timpului. Roberto Juarroz face aluzie la acest non-spațiu al non-timpului evocând „partea fluviului care nu curge“. Fără acest punct, imobil din perspectiva transcendentului, conștiința naturală, neputând avea conștiința timpului, ar fi fără nici un reper, precum o opritoare confundându-se cu sălbatica dezlănțuire a torentului. Terțiul inclus, despre care e vorba aici, este butucul sau *motorul imobil* al roții cosmice. Conform lui Tao, vidul butucului este cel ce face roata să se învârtască. Altă metaforă: sursa imobilă a conștiinței este în centrul Rozei Vânturilor. Și în calitatea lui de terțiu, inclus în opoziția trecut/viitor, acest *atom de eternitate*, cum îl numește metaforic Kierkegaard, nu poate fi trăit decât în adâncul necunoașterii noastre sau al luminoasei noastre ignoranțe.

În poemul său, *Somn*, Lucian Blaga își evocă sufletul „fără azi./ fără ieri“ iar în *Biografie*, scriind: „spun vorbe cari nu mă cuprind“, subînțelege faptul de-a fi fost traversat de tăcerea zeilor. Paradoxul poeziei este de a face aluzie la ceea ce scapă limbajului. Ceea ce îl făcu pe Georges Bataille să spună în 1946: „Nu pot să consider o ființă liberă fără să simt dorința de a tăia în ea legăturile cu limbajul“. Modalitate de-a evoca deschiderea conștiinței poetice către transcendența imanentă a tăcerii care, în ochii lui Roberto Juarroz, reprezintă spațiul real al *imposibilului*, non-teritoriu poetic la care face el aluzie spunând că „doar imposibilul este posibil“! Paradoxurile și străfulgerările de necunoaștere ale acestor poeme se apropie de acel *Witz* al preromanticilor pe care Lacoue-Labarthe și Nancy îl numeau „cunoașterea vederii imediate, absolute“ ca o mărturie a axiomelor lui Novalis și ale fraților Schlegel din revista „Athenaeum“.

Non-teritoriul poeziei *nu există*; el este analog cu *metafora supremă* (evocată de Roberto Juarroz) *de a fi ca neființă și de a nu fi ca ființă*. Să spunem că este un *capăt care nu există*, precum aceea pe care o căuta Juarroz scriind: „Singurul capăt al misterului se află în mijlocul/ inimii noastre./ Dar noi/ nu încetăm nicicând să căutăm celălalt capăt/ capăt care nicicând n-a existat“.

(din *Poetica Imobilului și Vidului la antipodul Timpului și Ființei*)

FRANCIS COFFINET

(Franța)

„Caut, nu știu ce caut“, scrie Lucian Blaga, „caut lumina de ieri“ și e ca și cum atingând, până la arsură, realitatea

lucian blaga

timpului și a ființei - în întreaga ei carnalitate - în același timp revolută și vestită, că el percepe țesătura și influxurile.

Uneori petreci zile întregi, luni întregi, străin de tine, abandonându-te simțurilor și gusturilor; a cunoaște sărbătoarea întoarcerii, fie ea și a sine-lui, înseamnă a reclădi simultan momentul și trupul care-l readuc, să regăsești axele între care ne putem ține drept, „înseamnă să te redai lumii/ și să i te redai sport“ - așa cum René Char, în poemul lui, nu aduce decât ceea ce poate să întoarcă sport.

Cu ființa și cu timpul totul este posibil - e suficient doar ca gândirea noastră să și le apropie pentru ca, indiferent că ele să se împietrească sau să se trezească, creând în fiecare secundă o nouă mitologie - și aici se află cele două căi ce se încrucișează în creierul nostru să formeze cea mai puternică reacție în cea mai ascunsă dintre chimii, acelea prin care putem înțelege lumea. Cele ce, acționând în noi ca niște leviere, permit desfășurarea simultană a tuturor operațiunilor viului. Și chiar dacă formula nu ne este niciodată dezvăluită, rezultatele, totuși, apar.

„Orice pierdere de timp e un câștig de ființă - / A înmulți timpul cu timp e o scădere a ființei/ Orice câștig pentru unul din factori aduce totdeauna pierderea unei părți din celălalt.“

Viața este singurul continent al timpului dar și ceea ce ne poate separa cel mai sigur de noi înșine. Poemul veghează, el este podul și trecătorul între cele două destine de care suntem astăzi legați: destinul a ceea ce cunoaștem din lume și destinul nostru.

„De pe un umăr pe altul tăcând/ îmi trec steaua ca pe o povară“ - și Blaga își află aici vo-

cația de ocean și de continent. El e stăpânul cosmosului, el reîntemeiază timpul după propria măsură. Și, desigur, asemeni lui, ne petrecem viața recalculând cele ce ne-au fost date.

Dar, „ce este, deci timpul?“ Acolo unde sfântul Augustin așază întrebarea, fiecui poem răspunde și bate gongul - fără a explica vreodată desfășurarea luptei.

(din *Ființe ale pământului trăiesc pentru-a iubi timpul vostru*)

HUGUETTE DE BROQUEVILLE

(Belgia)

Pentru Blaga, timpul este existență. Trecutul și viitorul se vădesc într-un prezent imuabil. Citiți *Inscripție!* Tot ceea ce n-a prins să existe; nenumăratele drumuri pe care n-am apucat niciodată, rămân în noi. Cuvintele pe care nu le spunem, bătăliile pe care nu le dăm, sămânța pe care n-am semănat-o, moartea de care nu murim, tot ceea ce n-am făcut rămâne în noi și este izvor de poezie. El se apropie aici, de altminteri, de teoria cuantică, pe care știu de-acum, grație lui Basarab Nicolescu, că Blaga a cunoscut-o în profunzime. Blaga implică infinitul posibililor care devine spațiul infinit dezvăluind ființa, chiar dacă sau, mai ales, când aceasta nu există...

Infinitul nu are destulă amplitudine pentru Blaga, el vrea să danseze cum n-a mai dansat niciodată, dorind ca Dumnezeu să nu se simtă ca un sclav întemnițat. El vrea aripi, el se dorește săgeată străbătând infinitul, topindu-se în valuri de lumină, ca Dumnezeu să respire liber în el. Nu și-a alcătuit Lucian Blaga cântecul lui de lebedă din aceste „ultime limite?“ Autoportretul lui vorbește despre frigul ființei, despre setea curcubeului care soarbe frumusețea și neființa, conștientizările se ating, explodează într-o căutare mută, seculară, veșnică.

Totul se petrece ca și cum Blaga nu și-ar afla locul, totdeauna *între* două infinituri negre de lumină, sau luminând cu puterea întunecatului. Drumurile care duc către acest „non-teritoriu“ sunt nenumărate și sunt izvor de poeme nemărate: „toate drumurile duc unde-i raiul vântului./ dragostei, cuvântului“. Abia zburând în calea vântului, el se scaldă în iubire și în cuvânt. Neafându-și locul niciodată, dar mereu căutându-l. Niciodată în prezent, pipăind trecutul, gustând viitorul. Dar această ușă abia întredeschisă pare a se închide imediat. Poate că aici putem afla secretul nesfârșitelor contradicții din poemele blagiene, care n-ar fi poeme fără aceste contradicții, care nu s-ar fi iscat altminteri în ființa poemului, temporalizate în aceste cuvinte mereu aceleași, mereu diferite, de carne și spirit „Doamne arată-ți chipul printre spini“ și „Sunt beat de lume și-s păgân!/ Dar oare ar rodi-rogorul meu/ Atâta răs fără de căldura răului?“

Abia ajuns în cer, printre stele, vânt și nori, e se prăbușește în tenebre, în lumina întunecată a cămii. Dar simte nevoia de a părăsi imediat acest Eden negru, pentru o lumină nedefinită.

De altminteri, spune el, „stele răsar și-mi fac semn să tac, și-mi fac semn să tac“. Pentru o clipă, în această clipă fugară de la sfârșitul poemului, el își află, în sfârșit, locul: tăcerea.

(din *Lumina lui Lucifer*)

Cu ceva vreme în urmă, „Luceafărul“ consemna cel de-al treilea Caiet Blaga (Editions Librairie Bleue, Troye, 1999), cuprinzând lucrările ediției a IV-a, 1998, a „Colocviilor Internaționale «Lucian Blaga»“, organizate, începând cu anul 1995, de către Centrul Cultural Român de la Paris. Și iată că, la sfârșitul lunii mai a acestui an, Centrul Cultural a organizat, sub coordonarea inițiatorului acestei manifestări, poetul și diplomatul Horia Bădescu, cea de-a V-a ediție a manifestării. Ca de fiecare dată, aproape o mie de scriitori, din șapte țări, s-au reunit pentru a dezbate o temă majoră în interpretarea și situarea operei poetului din Lancrem: *Timp și ființă la Lucian Blaga și în poezia franceză. Temă ce se situează firesc în continuitatea celor dezbătute în cadrul celor patru ediții anterioare: La ce bun poezii în timpuri sărace* (1995), *Tentația tăcerii* (1996), *Poetica semnului* (1997), *Semantica Absenței* (1998).

ANDRÉ DOMS

(Belgia)

Blaga caută în stil „organe ireductibile pentru asimilarea influențelor străine“. Se cunosc splendidele pagini care încearcă să distingă, spre exemplu, nuanțele unor cuvinte ca *dor* în care s-ar afla „substanța dominantă a poeziei populare române“, „nuanțe ale sufletului exprimate prin cuvinte intraductibile într-o altă limbă“. Așa cum sunt, de asemenea, *fado*-ul portughez, *duenda* andaluză sau chiar *renitenza* italiană; e suficient a decreta „impenetrabilitatea unei limbi“ pentru a pune la îndoială orice comunicare a sentimentelor profunde? O asemenea radicalizare a gândirii vorbește la Blaga despre refuzul lui încrâncenat, legitim dar exacerbant, față de orice egalizare a individului, față de orice nediferențiere culturală. Ea nu poate fi înțeleasă fără a reaminti viziunea lui asupra satului românesc, a cărui substanță se concentrează în „interiorul matricei sale“ din care poate să iradieze pentru a colabora cu istoria exterioară, dar fără compromisuri, pentru a încerca „să umple cu gândirea și formele ei originale cadrul estetic“.

Astfel fusese tentativa „de alcătuire a unui veritabil cosmos românesc“ făcută de Ștefan cel Mare, al cărui eșec pare a fi pecetluit nu se știe ce nefericit destin al României, tentativă asupra căreia Blaga se lamentează și din care extrage o viziune dureros-nostalgică a istoriei. (...)

În optica acestei matrice tradiționale, frântă „o dată pentru totdeauna“ în împlinirea ei și devenită, cel puțin de atunci, o absență iremediabilă, o căutare continuă „a Ființei non-actualizate“ (Horia Bădescu), putem aprecia că poezia lui Blaga și-a găsit cu adevărat sensul în tensiunea dintre prezență și absență.

Nu e mai puțin adevărat că Blaga se întoarce spre un altădată sublimat cu care întretine un dialog preferențial: „Închis în cercul aceleiași vetre/ fac schimb de taine cu stramoșii/ norodul spălat de ape subt pietre“.

El nu crede deloc că tradiția poate să-și adauge puteri înnoitoare, nu proiectează decât foarte rar virtualitatea ontologică în viitor; dacă vorbește de „înaltul potențial cultural“ al poporului român, de „posibilitățile sale excepționale, dacă el chiar riscă, în ultimele rânduri din *Spațiul Mioritic*, să scrie că „noi (românii) suntem chemați să luminăm un colț de pământ cu floarea noastră de mâine“, este evident că el nu

mai împărtășește aici sentimentul lui Pedro Salinas, pentru care „Este superficialitate și simplitate să descrii tradiția ca pe o forță retrogradă, care ne incită să mimăm trecutul. În realitate, ea se aseamănă acelor tați care, din fundul sufletului lor de oameni în amurg, nu vor să ne întoarcem spre ei, ci să-i continuăm prin copiii noștri.“ În schimb, Blaga scrie foarte clar această „metaforă revelatoare“: „În somn, sângele meu ca un val/ se trage din mine/ înapoi în părinți“.

Să nu ne lansăm într-o dispută sumară și care riscă să rămână sterilă; căci este mai mult ca sigur că circumstanțele vieții filosofului chiar, ca și tradiția cu care a fost hrănit, l-au împins să se sprijine pe trecut pentru a putea constata mai bine și chiar nega numeroase convingeri ale societății contemporane. Fie că e vorba de poporul său, și atunci el se simte unul dintre acești „succesori“ ai lui Ștefan cel Mare care, ne revelează el, „nu vor primi drept moștenire decât visul, întorși spre trecut de anumite posibilități“; fie că e vorba de propriul trecut, de acea copilărie rurală, magică, trăită între o „Urmutter“ și un tată preot, vârstă blândă și binecuvântată a cărei amintire face să-i pară cu atât mai intolerabilă maturitatea în care „trăiește amestecat cu furtună“ exterioară.

Să ne gândim la mai tânărul Cioran, născut la rândul lui într-un sat transilvan, în care a petrecut primii săi șase ani de viață, și care se confesa în 1978: „Dacă aș fi avut o copilărie tristă, gândirea mea ar fi fost mult mai optimistă“. Contrastul va fi fost destul de dur pentru ca Cioran să devină chiar dacă într-un mod atât de diferit de Blaga, judecătorul și negatorul, uneori excesiv, al unei anume spiritualități contemporane devitalizate.

În ceea ce-l privește pe Blaga, acesta n-a încetat, nu fără pericole intelectuale sau materiale, de a se întemeia pe tradiția mioritică pentru a afirma o ființă individuală opusă culturii de mase, refuzului diferenței și unei mondializări cu fiecui zi mai periculoasă pentru cultura autentică.

(din *Spațiul Tradiției*)

HORIA BĂDESCU

„Lucian Blaga e mut ca o lebădă“ - spaima dinaintea cuvintelor și dinaintea lumii exprimate. Tăcere ontologică. Căci Ființa-existând nu este nimic altceva decât Ființa chemându-se ea însăși la existență, Ființa vorbindu-și timpul. Și nu eternitatea.

A cuvânta înseamnă pentru Ființă ieșirea din ea însăși pentru a se regăsi pe sine, așa cum a crea lumea implică părăsirea ființării pentru devenire, dobândirea, în de ea însăși, a conștiinței binelui și răului, a ființei și a neființei, înțeleasă ca limită a lumii fenomenale. A cuvânta aduce eului liric trăirea dureroasă, disperată uneori, a absenței a ceva esențial (beatitudinea stării auro-rale, pacea increatului), spaima devenirii, spaima față de timp și, totodată, bucuria descoperirii semnelor prin care acel ceva absent mărturisește prezența-i perpetuă, eternitatea sa, într-o lume în care domnește înfricoșătoarea durată, fericirea de a se afla în armonie cu această durată și cu lumea.

Există, fără îndoială, la Lucian Blaga spaima dinaintea acestui orologiu al neființei care este timpul, că în această viziune dantescă în care țărână și timp se amestecă în clepsidra morții: „Ca în clepsidre/ prin orbitele morților țărâna curge măsurând timpul cetății“.

Se regăsește la el acea dublă spaimă trăită în sânul tranzitoriului: spaima Ființei, a eternului care plonjează în timp, și spaima timpului dinaintea propriei morți, dinaintea eternității sale. Căci ceea ce vede Ființa în oglinda timpului trăit e propria devenire, adică eternitatea sa trăită printr-o moarte fără sfârșit.

Și totuși, în această țărână, în mijlocul „lucru-rilor bătrâne“, în această lume în care poezia se simte exclus și aruncat în toate părțile, precum în fluviul mortal al timpului, sunt înscrise semne, rune, revelând prezența Ființei și tăcerea eternității.

Rune peste tot! Durată și eternitate amestecându-se, fiecare mărturisind-o pe cealaltă. Dumnezeu în libertatea sa absolută și, totuși, întemnițat pentru vecie în el însuși. Infinitul, în limitarea propriei infinități și în libertatea infinită a limitelor sale. Lumea! Lumea în potențialitatea și materialitatea ei infinite, realul în virtualitatea dar și în materialitatea sa: Ființa! Ființa în transcendența ei imanentă și în imanența transcendenței sale, meru o „lumină nouă pe o cale veche“. Și pe această cale, poezia regăsindu-și lumina, ființa, timpul său.

Dar, regăsindu-se pe sine în sinea universului, poetul iese din relativitatea determinărilor sale; el se uită pe sine, creatura, pentru a se regăsi ca Ființă. El încetează de a deveni ca existență, pentru a deveni ca Ființă. El se împlinește în timpul sacru, în eternitate. „Poetul profesază o metafizică a existenței în care timpul primește o valoare absolută“, spunea Antonio Machado. A scăpa timpului înseamnă a evada în timp, într-un alt timp, pe care l-am putea numi Timp cu majusculă, înscris în durata fără durată. Și această durată, atât de aparte, exclude umanul ca individualitate pentru a-l primi categorial, ca expresie a Celui Etern, ca manieră de a fi a lui Cu-Totul-Altceva.

În ultimă instanță, această „metafizică a existenței“ pe care o profesază poetul și despre care vorbește Machado, înseamnă a fi și a deveni în același timp și în aceeași clipă, a trăi deopotrivă condiția muritorului și a zeului.

Numai dintr-o asemenea perspectivă, numai printr-o asemenea trăire poți să te simți, precum Blaga într-un poem premonitoriu, *Cântec pentru anul 2000*: „contemporan cu fluturii, cu Dumnezeu“.

(din *Contemporan cu fluturii, cu Dumnezeu*)

Traducere de
Horia Bădescu

eugeniu nistor

Simplă elegie

Între aceste ziduri vom plânge Philos
între aceste ziduri vom plânge
Sophia,
gândurile noastre fără culoare vor fi,
lacrimile noastre în ierburi
se vor dezintegra căzând
și ierburile vor arde
și o nespasă tristețe
se va cuibări peste lucruri...
Între ziduri vom plânge Philos
între ziduri vom plânge Sophia
și plângerea numai de noi înșine
cunoscută va fi -
veacul atomic va trece fâlfâind,
ca o pasăre nevăzută va trece
prin celulele ființelor care mai suntem
și noi nu vom ști, nu vom ști!

Fără tine

Fără tine
lup singuratic voi fi
pe colinele mele
căzute sub aripi de iarnă,
zăpada tristeții
îmi va alunga
toate păsările,
până când ochii mei
vor ajunge
cuiburi nelocuite.

Un amurg

Era un amurg
spre sfârșitul mileniului,
am fi putut să urnim
zidurile orașului din loc,
am fi putut să schimbăm
într-o mare lumină
universul sărac,
cu păsări și pietre,
cu păduri cenușii
al singularelor noastre vieți,
dar noi am lăsat totul
populat de himere
și-nspăimântați
de pădurile mele-ntomnate,
sub un înlăcrimat anotimp,
topindu-se-ncet
între cuvinte și frunze...
eram noi ca doi copaci.

Despre sufletul tău

Să vorbim despre sufletul tău,
femeie venită de pe plajele cu lămâi
ale Mediteranei,
tu porți în trup
ceva din aprigul sânge
al legiunilor Romei
și totuși câte păsări ucise
în ochii tăi negri
și câte drumuri romane nu se sting
pe colinele mele...
Să vorbim despre sufletul tău
căci, iată, o mireasmă dulce-amară,
de fruct prematur decojit,
simt eu viața înfiorându-ne-o...

Acvariu

Cu mirare privirea cosită
de scăpărătoarea lumină
a unui amurg de septembrie
asemăna zimții rotitoarelor frunze
cu delicatele mecanisme
ale unui ornice elvețian,
până când orașul însuși am simțit

că are o bătaie orară,
un sunet, un dangăt numai al lui,
așa precum clopotul unei lumi
cufundate în mare,
sângieriu era totul
și căzut într-o dulce risipă
burgul era un ceas rotitor,
cu copaci goi în chip de pendule
și vârtejuri de frunze dansând
în străveziul acvariu-al ferestrelor.

Necredințele

lui Nichita Stănescu

Să nu crezi în singurătate,
să nu crezi în pietre,
să nu crezi în păsări,
să nu crezi în cuvinte -
mincinoase sunt toate cuvintele,
bolnave de zbor sunt păsările,
îndurerate sunt pietrele,
cenușie este singurătatea...
Să nu crezi,
să nu crezi,
să nu crezi!...

Nostalgia insulei

Din cuvinte
îmi voi face o insulă
pe care te voi chema
s-o locuim împreună,
eu voi fi
un Robinson Crusoe bărbos,
vom alunga papagalii
și toate minciunile
fastuos colorate,
singuri vom rămâne
între ierburi și pietre,
din lacrimi
ne vom face o luntre
și vom aștepta caldele vânturi,
fericiți alerga-vom atunci
către mult visatele țărături,
căci vom crede
până la capăt
în adevăr și speranță.

(din volumul **Îndepărtatele coline**,
în curs de apariție la Editura
Ardealul)

Anglia: 1642-1649 - a fost un război civil între Parlament și Rege care s-a terminat cu tirania lui Cromwell și decapitarea lui Carol I.

1688-1689: regele Jacques al II-lea a fost obligat de către Parlament să plece în exil, parlament care i-a dat tronul fiicei acestuia, Marie și soțului ei, Guillaume al III-lea de Orange.

America: Statele Unite (1776), George Washington, La Fayette; o revoluție care în realitate a fost o „Declarație de independență” ce a condus la masacrarea câtorva milioane de indieni. **Mexico (Zapata)**, **Cuba (Fidel Castro)**, **Chile (Alliende)**.

Franta: 1789: Marea Teroare, Robespierre, „Declarația drepturilor omului și ale cetățeanului”, rezistența din Vandee (500.000 de victime), ghilotinarea lui Ludovic al XVI-lea, Lovitura de stat a lui Napoleon Bonaparte (18 Brumaire 1799).

1848: Regele Louis-Philippe a fost alungat de la putere. A II-a Republică.

1870-1871: Căderea lui Napoleon al III-lea; Comuna din Paris.

Rusia: 1917: Lovitura de stat a bolșevicilor conduși de Troțki și Lenin; Teroarea Roșie; 20 de milioane de victime.

Asia: China, **1949.** Război civil între Mao și Chiang Kai-shek; 65 de milioane de victime: Cambogia, 2 milioane de morți; Vietnam, 1 milion de morți; Coreea de Nord, 2 milioane de morți; Afganistan, 1,5 milioane de morți.

Europa de Est: 1 milion de morți.

Cuvântul „revoltziona” a început să fie folosit din secolul al XIV-lea pentru a desemna o luare de putere, sau o „mutazione di Stato”, cum prefera s-o califice Machiavelli (Prințul) care era de părere că: „Șeful statului i se ia puterea prin violență dacă nu se arată suficient de feroce sau iret contra unui rival mai avid de hegemonie decât el, dar mult mai abil pentru a cuceri puterea și a o păstra”.

Revoluțiile nu au avut alt scop decât să evite o revoluție pentru a pune mâna pe putere și a împiedica o schimbare adevărată. Macbeth (Shakespeare) îl ucide pe Duncan pentru a-i lua tronul. Și tot Shakespeare spunea în **Sonetul LIX:** „Revoluția nu este altceva decât imobilism”.

bujor nedelcovici

REVOLUȚIA SPIRITUALĂ

Nu cumva o societate se schimbă mai repede și mai radical prin reforme și stabilitate și fără revoluție? Poate este una dintre concluziile la care s-a ajuns la sfârșitul secolului al XX-lea, după mai multe revoluții care au eșuat în regimuri dictatoriale și teroriste.

Mitul Revoluției, sub care omenirea a trăit câteva secole, s-a dovedit unul din marile **Mituri False** care au dominat istoria, filosofia, doctrinele și care ascundea represiune, teroare, crime și masacre. **O eroare și un eșec transformate într-un act eroic simbolic. Brutus - trădătorul și ucigașul lui Cezar - devenit model pentru cei care l-au ucis pe Carol I al Angliei, Ludovic al XVI-lea al Franței și Romanovii Rusiei.**

„Le gai savoir” pe care o trăiesc de fiecare dată când constat că „un ciocan a vorbit” și a spart un **Idol Fals**, o prejudecată, pentru a prepara drumul spre o inversiune și o răsturnare de valori.

Recunosc o singură revoluție: „Revoluția spirituală”, care, în realitate, este devenire, transformare, **metanoia**, iluminare, revelație...

30 noiembrie 1995

* În sfârșit, mă aflu în noua locuință din Rue des Prairies. Totul este curat, alb, iar pe fereastră văd acoperișurile caselor și cerul. Au fost două luni - octombrie și noiembrie - fără ploaie și cu cer senin. După mai mulți ani o să pot lucra la lumina zilei! Aștept cu înfrigurare să continuu scrierea romanului **Provocatorul**, după o întrerupere de patru luni.

* **L'Homme aux semelles de vent**, un film despre Arthur Rimbaud în care era analizată ultima parte a vieții poetului: 1854-1891. La 26

de ani a părăsit Poezia și Franța pentru a începe o altă viață la Aden, în Yemen, și la Harrar, în Abisinia (Etiopia).

„Je quitte l'Europe, L'air marin brûlera mes poumons; les climats perdus me tenneront (...) Je reviendrais avec des membres de fer, la peau sombre, l'oeil furieux: sur mon masque on me jugera une race forte.”

Poet și Aventurier!

Misanthrop, comerciant, explorator, traficant de arme, obsedat de bani (îi ținea într-un chimir strâns pe mijlocul trupului), rebel, drumeț neobosit, „un passant considerabil”, cum îl numea Mallarmé. S-a întors în Franța (Marsilia) la 10 noiembrie 1891 unde a murit de cancer. Ce l-a determinat acest Poet să „închidă ușa Poeziei” și s-o deschidă spre necunoscut și imprevizibil? Dublul, adică Aventurierul, a fost mai puternic decât Poetul? Sau, o dată ce „misiunea a fost terminată”, a părăsit poezia, așa cum îți scoți o haină pe care o arunci pe marginea șoselei pentru a continua drumul? A avut conștiința valorii unice a Poetului? A intuit caracterul efemer și derizoriu al artei? Întrebările rezistă și poate de aceea **L'Homme aux semelles de vent** (Verlaine) a rămas o enigmă. O singură certitudine: a avut curajul nebun - al celui care făcea parte dintr-o „race forte” - de a nu mai întoarce privirea spre trecut: Poezia. L-a depășit chiar pe Orfeu care, la ieșirea din Infern, a privit în urma lui condamnând-o la pieire pe Euridice.

Rimbaud a realizat o performanță unică: aventura în imaginar și în real. Un „iluminat” în compania căruia suntem mereu tentați să rămânem câteva clipe...

migrația cuvintelor

DESPRE O ALTFEL DE SINONIMIE (II)

de MARIANA PLOAE-HANGANU

Lucrurile se complică, însă, când analizăm sinonimele care aparțin la sisteme lingvistice diferite. Definițiile date mai sus sinonimiei din limbajele de specialitate nu neagă peremptoriu existența sinonimiei intralingvistice, deși specialiștii nu o recunosc în mod teoretic. Deși este posibil ca în anumite domenii de specialitate să întâlnim sisteme noționale identice sau egale de la un sistem lingvistic la altul, în virtutea faptului că diversele terminologii au fost create și s-au dezvoltat tributare fiind, dezvoltării specialității

respective la nivel internațional, o generalizare a sistemelor noționale identice la toate limbajele de specialitate din orice sistem lingvistic, ar fi fără îndoială abuziv. De aceea s-a propus termenul **isonimie** pentru echivalentele care desemnează exact aceeași noțiune în două sau mai multe sisteme lingvistice.

Tot din definiția dată de terminologii sinonimiei din limbajele de specialitate înțelegem că există sinonimie și între sisteme noționale diferite. Cu toate acestea, nu putem uita faptul că fiecare sistem noțional este

determinat și „modelat” dintr-o anumită perspectivă a realității extralingvistice, perspectivă care se reflectă în mod necesar în denumirea aleasă de specialist sau folosită curent pentru a desemna un anumit concept. Ținând cont de acestea nu este îngăduit ca un specialist dintr-un domeniu să folosească în activitatea sa pentru denumirea unei noțiuni, un termen folosit de un alt specialist în alt domeniu de activitate. Așa s-a născut **aloniimia** ca un criteriu definitor al sinonimiei din limbajele de specialitate, constând în obligativitatea ca aceasta să se realizeze într-unul și același domeniu de activitate. Aloniimia se verifică atunci când o noțiune apare în rețele noționale din domenii diferite sub denumiri diferite. Prin urmare un **aloniim** nu este un sinonim pentru că perspectiva de abordare a noțiunii este în mod diferit determinată de domeniul de specialitate în cadrul căruia a fost structurată.

La începutul lunii iulie, domnul Vasile Gurău a lansat la Braşov (în plăcuta sală din Casa Baiulescu, a Bibliotecii Judeţene „George Bariţiu“) romanul domniei sale, **Drum bifurcat**, Editura Ex Ponto, Constanţa, 2000. De ce la Braşov? Fără îndoială, dintr-o nostalgie, fiindcă dânsul a funcţionat aici, la Institutul pedagogic, ca lector de biologie. Aşadar, profesiunea dânsului e de biolog, cu un statut universitar bine stabilit, cu lucrări de specialitate, atât în ţară, cât şi în Germania, care l-a adoptat încă din anii '70, când s-a hotărât să rămână acolo. De ce, aşadar, exilul? Într-un fel, motivele se află chiar şi în romanul **Drum bifurcat**, dar mai ales în memorialul de detenţie politică **Zâmbet printre lacrimi**, apărut, mai întâi la Friburg (1985), apoi la Editura Albatros - Bucureşti (1999). Cu aceste date, e clar că domnul Gurău vine din literatura exilului, şi vine bine (mai are şi alte cărţi publicate, aş menţiona **Blestemul, Mânjiile, Zborul Mămăruţei, Mirajul umbrelor**), căci domnul Gurău, de loc din Păuneştii Vrancei, e din stirpea povestitorilor moldoveni, cu o clară vocaţie a evocării. **Drum bifurcat**, tocmai aici se încadrează, în plăcerea povestirii îmbinată cu necesitatea mărturiei asupra unui timp convulsiv, periculos. Într-un asemenea timp este prins şi Virgil Isărescu, eroul

VOCAŢIE A EVOCĂRII

de ION TOPOLOG

romanului, numit profesor de biologie la şcoala din Sălceni - Prahova. La început, totul pare a curge paşnic, tineri profesori şi profesoare, căutându-şi drumul profesional şi iubirile, ca apoi, dintr-o dată, totul să se rupă prin arestarea profesoarei de franceză, Margareta Ilie, soţia directorului, mamă a doi copii. Începe dansul anilor '56, după revoluţia din Ungaria. Tânărul adulat, Gil Isărescu, simte cum pericolul îi dă târcoale, fiindcă e în legătură cu fostul profesor de matematică, Weissman, plecat - altfel legal, prin origine - în Israel. Frumoasa grecoaică - farmacistă Leni, îl va salva şi cu ea se va regăsi în Grecia, unde a reuşit să fugă însoţind o echipă sportivă. Leni îi va fi însoţitoare, ca soţie şi mamă a copilului său, pe alt drum al vieţii, celălalt, adică cel dinainte devenind un drum memorat, cum spuneam, sub imperiul neliniştitei nostalgii, al unei datorii faţă de toţi acei tineri minunaţi cu care

pornise acolo la şcoala aceea dintr-un sat însorit, sau la universitatea ieşeană ce-o absolvise. Râpe rând, trec prin faţa ochilor, oameni şi caractere, tineri exuberanţi, dornici să se realizeze, să-şi afle fericirea, cu deosebire personaje feminine, rămânând de neuitat, şi Florina Cernescu, şi Voichiţa Necşulescu - şcolăriţa -, a cărei viaţă se va curma atât de timpuriu, şi Valeria, Iulia, Monica, Ileana, dar mai ales Leni, incomparabila Leni. Gil Isărescu vine aici încă un adolescent şi pleacă un om matur, căci dincolo sau dincoace de idilismul didactic al şcolii din Sălceni, e spaima nesiguranţei, iar unii dintre oamenii aceia minunaţi se dovedesc fragili, imprezvizibili, chiar fricoşi şi laşi. Un timp istoric violent dă peste ei şi caracterele se aleg. Examenul e dur, dar acest examen este însăşi viaţa lor. Un scriitor care, cândva, a trăit ca tânăr profesor printre ei, le-o aşază în pagini de cea mai bună literatură.

MĂRTURII SEMNIFICATIVE...

de SIMION BĂRBULESCU

* După ce - între 1994 şi 1997 - a publicat nu mai puţin de patru volume de versuri, Angela Baci-Moise s-a orientat acum spre publicistică (şi anume spre una dintre speciile eficiente ale acesteia: **interviul...**). Primul volum, cu titlul **Mărturii la sfârşit de veac** (Editura Arionda, 2000), cuprinde nu mai puţin de douăzeci şi opt de dialoguri, cu poeţi, prozatori, critici literari (cele mai numeroase), oameni de teatru, artişti şi istorici, selecţi de pe întreg curpulsul ţării şi chiar din diaspora... Toţi cei intervievaţi din acest volum au apreciat strădania autoarei şi e de aşteptat ca şi publicul să acorde o atenţie deosebită acestei cărţi. La rândul ei, critica se va arăta interesată de apariţia unor asemenea mărturii contemporane, menite a spori orizontul de cunoaştere biobibliografică asupra scriitorilor de care ei înşişi se ocupă...

* După exemplul altor iluștri autori de interviuri (din trecut şi de azi), Angela Baci-Moise îşi va orienta întrebările pentru a scoate din ascundere lucruri mai puţin cunoscute ale scriitorilor cu care stă de vorbă - atât cu privire la propria lor creaţie, dar şi cu privire la contextul socio-cultural în care aceştia şi-au înscris demersul existenţial - şi care, în mod sigur, interesează cercuri mai largi ale publicului... Stăruie cu precădere întrebarea cu privire la receptarea literaturii noastre în lumea occidentală şi asupra modalităţilor prin care s-ar putea elimina eficienţele constatate...

* **Mărturiile...** au fost orânduite după criteriul alfabetic, volumul debutând cu interviul lui George Astaloş şi încheindu-se cu cel al lui Ion Zamfirescu. Fiecare dialog, beneficiază de o scurtă selecţie din răspunsurile celor intervievaţi - toate acestea regăsindu-se şi în preambulul volumului, creând o imagine coerentă şi unitară asupra tuturor opiniilor exprimate de interlocutorii autoarei...

* În ceea ce mă priveşte, voi reţine aici şi acum câteva dintre cele mai semnificative mărturii referitoare la activitatea literară a celor intervievaţi şi cu precădere opiniile criticilor... Astfel, din interviul luat lui **Nicolae Breban**, reţinem faptul că

scriitorul scrie „numai dintr-o formă de nevroză“, modelele sale fiind ale unor „scriitori din jurul lui Lovinescu“; de la **Cezar Ivănescu** reţinem preocuparea sa actuală de a-şi pune ordine în manuscrise, iar de la **Fănuş Neagu** - care de curând a împlinit 65 de ani - semnificativ mi se pare afirmaţia că a fost mereu „un tip zănat, împrăştiat, neordonat, cu o cultură eliptică“. La rândul său, regretatul **Mircea Sântimbreanu** crede a fi fost „pe cerul literelor“... „un avion de hârtie ce a demonstrat din când în când volta graţioasă“, iar **Mircea Horia Simionescu** crede că se înscrie „printre ultimii avangardişti din această ţară“. Despre **viaţa poeziei**, **Lucian Vasiliu** - „bărlădean de origine“ - crede că ea s-ar întinde de la Homer şi până la Cezar Ivănescu, „deşi multă lume vorbeşte, inconştient despre moartea poeziei“. Interesantă şi opinia lui **George Vulturescu** despre **problema exponenţialităţii**, potrivit căreia s-a simţit scriitor „după ce au apărut cronicile unor critici deosebiţi despre cărţile (sale)“.

* Şi fiindcă a venit vorba despre **rolul criticilor**, vom comenta şi câteva dintre răspunsurile criticilor literari la întrebările ce le-au fost adresate. Astfel, la una dintre întrebări, **Mihai Cimpoi** se autodefineste drept „un om de cultură român (...), un filolog al culturii, înţelegea ca spaţiu universal şi european“. Perfect adevărat! **Barbu Cioculescu** îi evocă - aşa cum era de aşteptat - pe **Dimitrie Stelaru** şi **Constantin Tonogaru**, iar **Mihail Diaconescu** crede că elitismul literar şi artistic ar avea „o relaţie strânsă cu teoriile elitist-politice şi cu ciocoismul social al societăţii româneşti de azi“. Ca de obicei, opiniile lui **Al. George** rămân, şi în această conjunctură, şocante. El afirmă că şi-ar fi dorit „un alt destin“, mai ales pentru faptul că a fost cu greu acceptat (spune domnia-sa) de lumea literară, mai mult tolerat decât acceptat“. Dar ale cărui opinii devin memorabile! Foarte eliptic în răspunsuri se arată **N. Manolescu**, care crede că azi n-ar mai exista „un spirit critic“. Oare?... **Ion Pop** consideră că ar trebui „să milităm pentru o cultură română mai degrabă deschisă“, respingând orice „tendinţă de

închidere“. De acord! Reţinem şi opinia lui **Cornel Regman** despre „mult sprinţarul de categorie grea“ **Alex. Ştefănescu** şi opinia (consonantă cu a lui **N. Manolescu**) despre „spiritul critic“, cel actual fiind „un spirit critic în zeflema, sau un spirit critic de negaţie, oficial“. Completând această idee, **Eugen Simion** afirmă că în refacerea (reconsiderarea) omului de azi ar trebui să se pornească de la „nevoia de divin în om“. La rândul său, **Christian W. Schenk** se declară în dezacord cu „paranoia postmodernismului, apărută până la sânge de câţiva «exegeţi» români“. De la regretatul **Radu G. Tepeşu** reţinem crezul său de critic axat „adevărul estetic, dăra de existenţă, freacă în fiinţă, iluminarea lăuntrică“ şi să iubească cărţile „ca pe nişte fiinţe vii“. Aşa cum de altfel el însuşi a procedat!

* Nu-l uităm pe **Laurenţiu Ulici** (pentru care critica „s-ar putea să fie o vocaţie“). El sugerează colegilor de breaslă să se adreseze mai puţin autorului „după model vechi“, ci să-l ajute pe cititor să se orienteze mai uşor „prin hâţişul editorial“. În calitate sa de istoric literar, **Th. Vârgolici** deplânge starea precară a istoriei literare de astăzi, când „toată lumea face eseistică din vârful condeiului“. Chiar aşa? Toată lumea?... În finalul cărţii, **Ion Zamfirescu** pledează pentru instaurarea unui spirit profesionalist, singurul care poate inspira „respect şi teamă“, profesionist care - după opinia sa - trebuie să fie şi un intelectual, în înţelesul sever al cuvântului, fiindcă numai **Cultura** „ne poate apăra împotriva aberaţiilor posibile ale condeiului“...

* Am citat toate aceste opinii - desprinse din mărturiile onora dintre personalităţile cuprinse în volumul Angelei Baci-Moise - fiindcă le-am găsit semnificative şi notabile pentru starea de azi a literaturii române, obligându-ne la o profundă meditaţie asupra rolului (cu precădere) al criticii, la reanimarea şi reabilitarea „spiritului critic“, în vederea promovării valorilor naţionale nu numai în plan naţional, ci şi european...

* În această privinţă, apreciem ca binevenită prestaţia publicistică a poetei Angela Baci-Moise, dorindu-i ca - pe tărâmul interviului - să dobândească un prestigiu tot atât de real, ca şi Io Biberi, din **Lumea de mâine**, la care face trimitere şi Emil Manu...

CAMILIAN DEMETRESCU ȘI REDESCOPERIREA MARILOR SIMBOLURI EXISTENȚIALE

de NINA STĂNCULESCU

În aceste vremuri de răsturnări și destrămare, mediu propice de ecloziune pentru dictaturi de coșmar, au reușit să se înfiripe și unele realizări culturale amintind de plenitudini pierdute și care fac efortul reînnoșării cu sacrul uitat. Așa a fost în prima jumătate a însângeratului secol ce abia se încheie, opera de forță și puritate, iradiind nesfârșită lumină, a lui Brâncuși. Și ca o re-luare și continuare într-altfel a torței mesajului lui, a apărut acum, în a doua parte a aceluiași secol desacralizat, uimitoarea operă, în același timp diversă și profund unitară în sensurile ei, a lui Camilian Demetrescu.

Inițiat în tainele picturii de doi maștri de prestanță: Camil Ressu, pentru un desen ferm și echilibrat și Alexandru Ciucurencu în negrita poezie a celorlor, Camilian Demetrescu a fost nevoit mai întâi să înfrunte chingile impuse ale „realismului socialist“, nerespectate totuși niciodată cu totul. Fugit în Occident, în Italia, în 1968, el s-a lăsat purtat de „curia libertății unui imaginar

de forme abstracte, sculptură în lemn și serigrafii, de o finețe și grație aeriană, melopei ale spațiului. Cochilii, forme zburătoare, plutitoare, uneori cu sugerări mitice ale obârșiiilor sale (**Dacica, Tracica, Doina, Masca lui Zalmoxis**) sau ale altor teritorii: elene (**Lykaion, Ouranos**), indiene (**Maithuna, Cakti**) au înfiripat un univers poetic, dansant, de o inefabilă luminozitate mediteraneană. Era totodată un univers care a pregătit faza următoare a creației sale, anunțată îndeosebi prin lucrările de o sobră euritmie a unor aripi ce se adună în **Omagiu deținutului politic**.

În acea perioadă a anilor 1969-1977, existența lui de exilat politic era departe de a fi una senină. Pe de o parte se frământa să facă cunoscut prin presă, radio, prelegeri, unui Occident preponderent marxist, situația reală necunoscută și neînțeleasă, a comunismului de la el din țară, pe de altă parte, înțelegea tot mai mult că atât comunismul, cât și nazismul nu sunt fenomene izolate și

întâmplătoare, ci expresii extreme ale unei uriașe, progresive degradingolade din lume. Esența puternicei degradări a vieții în totalitate se află în ruperea de sacrul generator al existenței, sau, după cum a declarat într-un interviu: „mutilarea figurii umane, plăsmuită odinioară după chipul și asemănarea lui Dumnezeu“. Acestei situații catastrofale, creația sa de până atunci, în toată fascinanta ei puritate și frumusețe, nu îi putea răspunde și în același timp, după cum, de asemenea, a declarat el însuși: „Simțeam

În acea perioadă a anilor 1969-1977, existența lui de exilat politic era departe de a fi una senină. Pe de o parte se frământa să facă cunoscut prin presă, radio, prelegeri, unui Occident preponderent marxist, situația reală necunoscută și neînțeleasă, a comunismului de la el din țară, pe de altă parte, înțelegea tot mai mult că atât comunismul, cât și nazismul nu sunt fenomene izolate și întâmplătoare, ci expresii extreme ale unei uriașe, progresive degradingolade din lume.

în aer iminența unei treziri spirituale ca unic remediu al degradării generale“.

Și în acel moment s-a produs miracolul: a găsit în satul Gallese din Etruria o mică biserică romanică din secolul al XI-lea, în ruina și năpădită de vegetație. A luat hotărârea să o restaureze și să rămână să locuiască în preajma ei împreună cu toată familia. Biserița și-a căpătat din nou funcția liturgică, de lăcaș de cult, iar creația lui Camilian Demetrescu va cunoaște o amplă, nebanuită transformare. Pentru a-și da seama în ce putea să constea aceasta, a pornit într-o amplă documentare. În galeriile de artă arhaică de la Muzeul Luvru a căutat „să se uite în ochii miturilor primordiale, să regăsească ceea ce s-a stins de mult în om: *homo religiosus*, conceptul arhaic de frumusețe axat pe simbol hieratic și ritual, dincolo de esteticul în accepția lui actuală“. Recuperarea figurativului, dar înalt decantat, încărcat de sens, de sacralitate, totodată

„altoit pe structuri abstracte“ care să facă sinteza cu opera sa de până atunci, îl poartă în călătoria inițiatice: Spania islamică și arta ei abstractă sacră, prin arta romanică a Burgundiei, școala lombardă și miniaturi din Catalonia.

Acum îl cunoaște pe Mircea Eliade, care îl îndeamnă, la rândul lui, să cerceteze izvoarele arhetipale ale existenței umane. Studiază sârguincios simbolurile creștinismului primar și medieval „care deschid cerul“, convins că „numai redescoperirea marilor simboluri existențiale, care dădeau vieții sensul Dumnezeirii, mai poate salva omenirea din marasmul actual“. Opera lui cunoaște o amplă proliferare în diferite modalități artistice: tempere, desene în peniță, tapiserii, sculpturi. Temele se pot grupa în două mari categorii, din care prima se referă direct la sacrul, precum în lucrările în tempera **Pentru a înfrânge balaurul**, apelând la limbajul gestual al mâinii din iconografia romanică și bizantină (**Întruparea Verbului, Hristos-Orfeu, Muntele sacru, Pâinea etc.**) sau seria de tempere din viața lui Hristos: **Simon din Cirene, Ștergarul Veronichii etc.**, sau seria de tapiserii din 1985, **Hierofanii** și marile sculpturi în lemn

destinate în principal interiorului bisericii din Gallese: **Pantocrator, Profetul, Rugăciune etc.** De asemenea, însă, și seria de tempere dedicate Sfântului Francisc din Assisi cu ocazia celui de al VIII-lea centenar de la naștere, în 1982 ș.a. „Mi-am pus cămașa creștină“, spune Camilian Demetrescu „și fac eforturi să o păstrez curată“.

O altă categorie este aceea închinată apărării sacrului, cicluri de desene și tapiserii pentru a sonda și denunța cauzele degradării simbolurilor Marii Tradiții, abisurile tragediei umane, deasupra căreia se

proiectează spectrul bombei atomice: seria **Dragonul și Utopia, Imposibilul Paradis?**, mapa de 42 virulente satire politice ale statului comunist totalitar, intitulată inițial **Fratello Gulag - Sorella Yalta**, rămânând însă, la sugestia lui Rosario Assunto, cu simpla denumire ironică **Pluralism**, audiovizualul **Via Crucis Atomiceae**.

Convins că se impune, în arta mileniului al III-lea, o nouă reînnoșare cu firul, rupt de avangardele secolului al XX-lea, marii culturi spirituale care a caracterizat toate civilizațiile și care a fost întotdeauna centrată pe sacrul, „marea tradiție“, Camilian Demetrescu pregătește acum, pentru marele jubileu, la o expoziție de la Palatul Papilor de la Viterbo, o tapiserie dedicată aceluia „amor universal“, energie care ține întreg cosmosul, opus fisiunii atomice. „Fără această regăsire a principiului coeziunii universale“, spune Camilian Demetrescu, „omenirea este destinată autodistrugerii“.

MANAGERII

de MARIA LAIU

În cultură, probabil ca și în alte domenii, pe lângă cei care cred că a ține pasul cu vremea înseamnă mai ales a se autonomi, pompos, *general manageri*, există și o categorie, evident mai restrânsă, a acelor care chiar sunt manageri. Își spun așa pentru că e mai „modern”. Și chiar sunt niște oameni moderni. Și tineri. Și activi. Și-au asumat o responsabilitate imensă. I-am numit pe Alina Moldovan, președintă a Fundației Culturale „Contemporania” și pe Mihai Iancu,

director al Centrului Internațional pentru Artă Contemporană, București. De asemenea, directori ai proiectului ALTFEST, adică ai aceluși festival de teatru cu adevărat alternativ, pe care încearcă să-l îmbunătățească de la an la an. Caută cu tenacitate să dea valoare unui fenomen, care în România, a rămas cumva tot la început. Teatrul alternativ nu a prins, la noi, cine știe ce avânt. E drept că nici conjunctura economică nu i-a fost favorabilă. Legea sponsorizării a întârziat mult, apoi, când a apărut, s-a dovedit a fi nepermis de prost întocmită; nu ajută pe nimeni. O indiferență cvasitotală a guvernanților pentru teatru (de fapt, pentru cultură, în general) a făcut ca aceeași blazare să-i cuprindă și pe tinerii artiști. Pe ici, pe colo, abia de mai răsuflă câte-o companie particulară. Pe ici, pe colo, mai apare câte un spectacol ieșit din tiparul celor instituționalizate. Alina Moldovan și Mihai Iancu urmăresc cu lupa această firavă mișcare a noilor generații și-i adună roadele.

O altă calitate a celor doi tineri manageri rămâne aceea de a da fiecărui invitat în parte impresia că este cel mai important.

ALTFEST nu are alura unui festival grandios (cum ar fi cel de la Sibiu), este strâns adunat în jurul unor evenimente. Trupe din țară și unele venite din partea de est a Europei se adună și prezintă mici producții. Unele extrem de interesante.

alina moldovan

mihai iancu

IMPRESIILE UNUI SEDUCĂTOR

de ILINCA GRĂDINARU

O dată cu răcoarea primelor ploii a venit și timpul ghioldanelor în spinare. „Uniformele apretate” și dascălii lor se-adună din nou să mestece lumea la o bucată de cretă. Dar acum, o dată cu apariția manualelor alternative, multe metode, mai puțin ortodoxe, au toate șansele să-și atragă simpatia și sângele îndârjiților ucenici. Bunăoară, un anume îndrumar prin culele parfumate ale unor veșminte de epocă, un ghid riguros spre cele mai înalte culmi din alcovuri tănuite, albumul doamnelor galante ale contelui de Brantôme, care se predă la seara filmului european pe Antena 1, Jean-Charles Tacchella, regizor francez, cunoscut prin ochiul său satiric, s-a amuzat să descurce intrigile amoroase de la curtea Franței din secolul al XVII-lea. Cum să gădili cocheta franțuzoaică pe numele său din Istorie la piciorușul fin și parfumat, pentru a asculta o dată în plus clinchetul râsului său obraznic? Tacchella ia lecții de neseriozitate de la strămoșul său Brantôme. Învârtește, astfel, pe două degete tabloul monumental și decadent compus de Patrice Chereau în a sa *Regina Margot*, subminează cu perseverență romantismul versiunii lui Alexandre Dumas și proiectează această epocă ce a traversat ca o vedetă atât literatura, cât și filmul prin ochea-

nul contradictoriu al *Decameronului*. La limita dintre imoralitate și modernism, *Doamnele galante*, atât pe ecran, cât și în scripte demitizează perspectiva istorică pentru a o reabilita pe cea umană. Deși cunoscută pentru cruzimea ei, epoca în care s-au petrecut cele mai sângeroase confruntări între catolici și protestanți - Noaptea Sfântului Bartolomeu e un măcel ce a atins deja celebritatea - personalitatea acelor timpuri, se pare, evadează din ramele oricărei fresce. Franța cu literatura și istoria ei cu tot se îndrepta deja spre rafinata decadentă ce, un secol mai târziu, avea să pârguiască *Legăturile primejdioase* ale lui Laclos. În consecință, ochiul lui Brantôme surprinde deja moto-ul pasiunilor sângeroase sau amoroase la curtea Franței: plăcerea. Caterina de Medicis, hoască bătrână, se consolează cu decapitățile. Distracția rămâne în grija tinerei generații. Regina Margot este, s-ar putea spune, lider de fapt și opinie în această privință. De acum înainte, perspectiva seducătorului care a relatat și a regizorului care a interpretat au transformat binocul într-o pereche de ochelari cu care vedem noi bine peste veacuri, dincolo de timp, o sumedenie de istorii amuzante. Curteanul Brantôme este o unealtă a plăcerii. El se oferă drept amant femeilor

Orașul ales pentru desfășurarea manifestării, Bistrița, este superb, iar toamna îi dă un farmec aparte. Oamenii aceluși loc sunt primitivi și civilizați - deh, ardeleni! În plus, ALTFEST are ceva tineresc și imprimă tuturor o stare de bine. Bucuria de a te afla în mijlocul lucrurilor este atât de mare, încât micile desincronizări ce se produc inevitabil în program ori întârzierea cu care încep unele reprezentații nici nu te mai pot supăra.

Oare forurile locale ale municipiului Bistrița sunt conștiente de *darul primit*? Prețuiește primăria orașului îndeajuns efortul acestor tineri minunați, care, o dată pe an, toamna, scot din amorțelă, vreme de o săptămână, întreaga urbe? Să sperăm că da, și că-și va da silința să nu-i piardă!

cinema

măritate, în cele mai multe cazuri, de conveniență. Ele îl apreciază și-l recompensează pe când soții încornorați îl caută în noapte să-i facă de petrecanie. Nici urmă de gelozie sau posesivitate. nici urmă de tragedie sau nefericire în această comunitate care-și împarte iubirea aidoma tertiilor, într-o plăcută indiscreție și complicitate. Legile par a proclama o naturalețe dezarmantă: femeile sunt fermecătoare iar amanții, necesari. Căsătoria este un pact bazat pe avere sau amicitie, o cărjă pentru bătrânețe, tinerețea, însă, își cere dreptul la aventură. Iată într-adevăr o epocă experimentală care pe cei mai vajnici libertini ai anilor 2000 i-ar face să mai ceară niște meditații. Concluzia poate să aibă filozofia ei. Suntem oare o rasă de poligami ipocriți? Homo religiosus se dovedește oare un vajnic homo amorusus sau lăsăm mai bine pe seama desfrânaților propriile noastre defrânări și pe seama religiei iertarea de păcat? Se pare într-adevăr că instituționalizarea dorințelor noastre celor mai puternice, prezența bordelului și a bisericii în inima oricărei așezări, este o tactică reușită încă de secole pentru a absolvi de responsabilitatea tragediei pe oricare individ. S-ar spune că individual suntem niște oameni onești, dar colectiv lucrurile nu se leagă chiar așa de bine. Mă rog, mai avem timp până? Judecata de Apoi să ne compunem răvașele și poate scoatem o ediție princeps de metafore coerente pentru apărare.

CONCURS LA EDITURA UNIVERS

Editura Univers anunță că până la data de 15 octombrie pot fi depuse manuscrisele pentru concursul de debut, la secțiunile roman, poezie și eseu. Concursul este adresat tinerilor scriitori care nu au depășit vârsta de 35 de ani și nu au debutat

încă în volum.

Manuscrisele vor fi trimise pe adresa: Editura Univers, Piața Presei Libere, nr. 1, sector 1, 79739 București, într-un plic pe care vor fi trecute titlul volumului și un motto, în interiorul plicului, atașat manuscrisului,

aflându-se un al doilea plic sigilat unde vor fi trecute motto-ul, numele și adresa autorului. Câștigătorii concursului vor fi publicați în deja binecunoscuta colecție „Prima Verba“.

Menționăm că manuscrisele nepremiate nu sunt returnabile.

FESTIVALUL DRAMATURGIEI ROMÂNEȘTI

Teatrul Național Timișoara, Ministerul Culturii, Primăria Municipiului Timișoara, Consiliul Județean Timiș, Inspectoratul pentru Cultură al județului Timiș, UNITER, ACT organizează Festivalul Dramaturgiei Românești, ediția a IX-a, 3-9 octombrie 2000, Timișoara.

Selezioneur: Victor Parhon.

Spectacolele selecționate:

1. Teatrul Național din Timișoara: **Revoluția oarbă**, de Leonid C. Arcade; regia: Alexa Visarion.

2. Teatrul Dramatic din Galați: **Proserisa** de Saviana Stănescu; regia: Vasile Ștefănescu.

3. Teatrul Național din Cluj-Napoca: **Memo** pe texte de Urmuz și E. Ionescu; scenariul și regia: Mona Chirilă.

4. Teatrul „Panait Istrati” din Brăila:

Mediterrana de Panait Istrati; scenariul și regia: Cătălina Buzoianu.

5. Teatrul German de stat din Timișoara: **Pluta Meduzei** de Marin Sorescu; regia: Suto Udvari Andras.

6. Teatrul Național din Craiova: **Matca** de Marin Sorescu; regia: Daniela Peleanu.

7. Teatrul Odeon: **Domnișoara Nastasia** de G.M. Zamfirescu; regia: Horea Popescu.

8. Teatrul „Nottara”: **Costumele**, spectacol de Dan Puric; costumele: Irina Solomon și Dragoș Buhagiar.

9. Theatrum Mundi: **Levantul**, pe texte de Mircea Cărtărescu; scenariul și regia: Cătălina Buzoianu.

10. Teatrul Național de Televiziune (spectacol video): **Căsătorie imposibilă** de Alex. Ștefănescu.

PREMIILE FESTIVALULUI INTERNĂȚIONAL DE POEZIE

Deva 2000

- 1) Premiul OMNIA:
Romul Munteanu, București.
- 2) Premiul de EXCELENȚĂ:
Laurențiu Ulici, București.
- 3) Premiul pentru CRITICĂ:
Dan Cristea, București.
- 4) Premiul pentru CARTEA DE ISTORIE: **Ioan Țepelea**, Oradea.
- 5) Premiul pentru ESEU:
Cassian Maria Spiridon, Iași.
- 6) Premiul pentru PROZĂ:
Marius Tupan, București.
- 7) Premiul pentru PROZĂ:
Adrian Alui Gheorghe, Piatra-Neamț.
- 8) Premiul pentru POEZIE:
George Vulturescu, Satu Mare.
- 9) Premiul pentru POEZIE:
Gellu Dorian, Botoșani.
- 10) Premiul Editurii EMIA (pentru Colecția Didactica):
Corneliu Crăciun, Oradea.
- 11) Premiul Editurii EMIA (pentru Antologia literaturii pentru copii):
Maria Toma Damșa, Deva.
- 12) Premiul revistei „Semne” (pentru ESEU): **Gabriel Petric**, Orăștie.
- 13) Premiul revistei „Semne” (pentru CRONICA LITERARĂ):
Radu Ciobanu, Deva.

Premiile au fost sponsorizate de B.C.R.

PREMIILE FILIALEI CRAIOVA A UNIUNII SCRITORILOR

PE ANUL 1999

Juriul în componența: **Ioan Lascu** (președinte), **Aurel Antonie**, **M.V. Buciu**, **Nicolae Coande**, **Romulus Diaconescu**, **Bucur Demetrian**, **Viorel Mirea** a stabilit prin vot secret următoarele premii:

PROZĂ: **Gheorghe Truță** - **Raiul Șobolanilor**, Editura Panorama/ Matinal.

POEZIE: **Ioana Dinulescu** - **Sufletul**, această ficțiune, Editura Cartea Românească; **Floarea Miu** - **Viețile apocrife**, Editura Pasărea Măiastră; **Ionel Ciupureanu** - **Fălci**, Editura Scrisul Românesc.

CRITICĂ ȘI ESEU: **Marin Beșteliu** - **Tudor Arghezi**, poet religios, Editura Cartea Românească; **Toma Grigorie** - **Eseuri subsidiare**, Editura Cartea Românească.

TEATRU: **Isidor Chicet** - **Cetatea interzisă**, Inspectoratul pentru Cultură Mehedinți.

DEBUT: **Ion Militaru** - **Meditații asupra istoriei române**, Editura Dacia;

Romulus Cojocaru - **Premiul pentru întreaga activitate literară** - acordat de Comitetul de Conducere al Filialei Craiova a Uniunii Scriitorilor din România.

Premiile au fost sponsorizate de B.C.R. - Filiala Dolj.

johann lippet

GROPARUL

Bărbații din W. sunt la cimitir, principalul lor loc de muncă. Barbara spală cearșafuri, fețe de pernă și de plapumă, căci, în urmă cu două zile, familia Wiener a primit o ilustrată din Germania. Holger Schirmer anunță că s-ar putea să le facă o vizită în vară. „O scurtă escapadă după concediul în Italia“, scrie el. În imagine se văd Neckarul, P200dul Vechi și, pe fundal, castelul din Heidelberg; acum, ilustrata e pusă în ramă în camera lui Johann Wiener. Asta-i ruina unui burg, nu-i nici un castel, a comentat Barbara.

De fapt, Holger Schirmer n-a spus categoric că va veni la sfârșitul lui iulie, începutul lui august; cu toate acestea, sătenii din W. se pregătesc de vizită încă de la sfârșitul lui iunie. Drept casă de oaspeți a fost desemnată casa Christinei Schmidt, fiindcă oferă maximul de confort. Totuși, Barbara spală lenjeria de pat pentru tot satul. Așa se cuvine, a spus ea.

Bărbații lucrează în cimitir: prășesc mormintele și plivesc buruienile dintre ele. Asta ar fi, bineînțeles, treabă de femeie, dar în W. e o situație specială. Cimitirul e principalul teren de activitate și cea mai importantă sursă de venit. Cei trei bărbați sunt adânciți în munca lor. Într-un peisaj în care nu se mișcă nimic, se simte imediat apropierea unei ființe.

Miliția! spune Johann Wiener. Milițianul vine pe drumul care trece pe lângă grădina lui Johann Wiener și duce la cimitir. În capelă imediat! îi spune Nikolaus Wiener lui Karl. El și Johann lucrează mai departe. Abia când scârțâie poarta cimitirului, ridică și ei privirea. Să nu lase să se observe nimic. Oo, avem vizită! strigă Johann Wiener.

Merge? Trebuie! Cică femeia i-ar fi zis unde sunt bărbații. Și băiatul? Karl s-a dus la oraș, la cumpărături, din când în când trebuie să mai iasă și el. Așa-i tineretul, înțelegeți. Johann Wiener râde. Dar mașina e în curte, zice milițianul. Karl a plecat cu trenul, e criză de benzină. Iar eu, care venisem pentru mașină, spune șeful de

post. Actele sunt în regulă. Ginerele lui Vasile a fost cu Karl la Serviciul de circulație al miliției județene, totul e rezolvat. Totuși, control.

Johann Wiener, șeful miliției din comună și Nikolaus Wiener se îndreaptă spre ieșirea din cimitir. Dacă lăsase sau nu Karl actele acasă, nu știe, spune Nikolaus Wiener. Dar putem să ne uităm.

La poarta cimitirului, pe partea dreaptă, se află banca pe care sunt montate pompa centrifugală și electromotorul; alături - un butoi mare de beton, plin cu apă.

Asta ce mai e? Apă pentru flori. Nu fă pe prostul! Milițianul arată spre cablu, iese din cimitir, grăbește pasul și urmărește cablul până pe partea cealaltă a uliței, unde se afla cândva sediul C.A.P.-ului din W. În fața instalației de înaltă tensiune se oprește. Și asta ce-i? Veniți amândoi încoace! Furt din curentul statului, ca să nu mai punem la socoteală și celelalte contravenții comise. Să se demonteze pe loc! Nu mă pricep, zice Johann Wiener, iar Nikolaus Wiener face o mutră neajutorată. Cine a făcut legătura la transformator? Și fiindcă cei doi bărbați nu răspund imediat, milițianul țipă: poate bunul Dumnezeu! Karl a pus cablul, dar la insistențele lui, spune Johann Wiener. Eu n-am unul așa de lung, care s-ajungă de-acasă până la cimitir. Țasta-i încă un motiv pentru care s-a dus Karl la oraș. Nu mai contează! Fapta penală e faptă penală. Hai luați-o din loc! Johann și Nikolaus Wiener merg înainte, șeful de post îi urmează la doi pași.

După-amiază, târziu, pleca în mașina lui de teren. Ce nemernic! spuse Barbara. Milițianul controlase actele mașinii și permisul de conducere al lui Karl, dar a refuzat invitația la cafea. Nu se aștepta nimeni să întrebe de cartea de imobil. Johann Wiener n-a priceput imediat, dar și-a amintit apoi că are așa ceva. Șeful de post constată cu satisfacție că noii locuitori din W. nu erau trecuți acolo. Ceru actele de identitate ale noilor veniți, Barbara îl prezentă și pe cel al lui Karl. Aha, deci a plecat la oraș fără buletin.

Milițianul făcu înregistrările în cartea de imobil. Amenda pentru neglijență și cea pentru racordarea la rețeaua de curent (deocamdată doar amendă) le achită Johann Wiener. Inspectarea celorlalte case și căutarea cărților de imobil dură mult, dar cea a Christinei Schmidt nu era de găsit.

Johann și Nikolaus Wiener se duc la cimitir să-i scoată pe Karl din ascunzătoare. Nikolaus nu-i face consăteanului său nici un reproș, fiindcă e de acord cu Barbara în această privință: ăștia nu caută decât pretexte. Trebuie să ne străduim ca altădată să nu le mai dăm ocazia, spune el. Karl trebuie să demonteze cablul încă în seara asta. Șeful de post a anunțat controale.

Trecuse o lună și șeful de post al miliției din comună nu le făcuse nici o vizită. Trebuie să facem noi primul pas, a spus Johann Wiener; ăla abia așteaptă. Legume, smântână, brânză și două păsări tăia. Karl și cu el le-au cărat la L. și le-au predat acasă la milițian. De la „domnul Hans“ cu cele mai bune urări, a spus Johann Wiener. Și dacă stimata doamnă are nevoie de ceva la toamnă, cartofi, ardei, varză să trimită vorbă prin Vasile. Până acum, poștașul îi aducea banii lui Johann Wiener la sfârșitul fiecărei luni, de unde sătenii din W. au tras concluzia că ăia încă nu-și permit să facă din comună ce-i taie capul. Până acum Johann Wiener a așteptat în zadar adeverință din aceea de la bancă, cu care poți face cumpărături în oraș, și tot n-a găsit curajul să ceară una de la primar.

Săptămâna trecută plecară cu toții la oraș, ginerele lui Vasile făcuse rost de gazolină, pe care au îmbunătățit-o cu rație de benzină alocată. Din cumpărăturile planificate nu s-a ales cu nimic, doar gumari au mai apucat. Johann Wiener cumpără primule de la piață și comandă la un florar particular, 150 de butuci de trandafir altoit, pentru la primăvară. La magazinul fermei de stat din piață se adusesse vin, se așezară și ei la coadă. Se dădeau două sticle de persoană.

Trebuie să rezolvăm problema benzinei, spuse Johann Wiener în drum spre casă. Adică de ce nu s-ar da și rația pe lună următoare? Până în orașelul H, de unde ieși Karl rația, sunt șizeci de kilometri dus și întors.

Azi, Johann Wiener și Karl pleacă la H. Hai să mai încercăm o dată, zice Johann Wiener la micul dejun. Poate reușim să ne facem o relație.

Karl nu reușise s-o mituiască pe femeia de la benzinăria din H. Benzina repartizată e calculată exact, după cât consumă un vehicul pe lună, nu cumva vrea să ia rație

S-a născut în 1951, la Wels, în Austria. E membru fondator al grupării de scriitori șvabi „Aktionsgruppe Banat“. Între anii 1974-1978 a fost profesor la Timișoara, între 1978 și 1987 a fost angajat la Teatrul German de Stat din același oraș. În 1987 a emigrat în R.F.G., iar, în prezent, trăiește la Heidelberg. A publicat până acum câteva volume de proză și un volum de versuri. Fragmentul de față face parte din nuvela **Groparul (Der Totengraber)**, apărută în 1997 la Heidelberg.

altuia? Și chiar dacă ar accepta propunerea lui Karl și ar fi prinsă mai târziu, nu numai că și-ar pierde pâinea, dar ar mai risca să intre și la pușcărie. Acum șoferii de întreprindere nu mai pot vinde benzină ilegal. Li se pune un colorant în rezervor. Și dacă vine un control la șoferii amatori, cad în cursă și vânzătorul și cumpărătorul.

Nikolaus Wiener nu se simte bine în dimineața asta. Barbara povestește cum a fost noaptea trecută: lac de sudoare și scuturat de friguri. A trebuit să-l schimbe de două ori. Acum mi-e bine, zice el. Și cât sunteți plecați, fac ordine în curte. Slavă Domnului că nu te-a întors boala, zice Barbara. Nikolaus Wiener iese din bucătărie, Karl se duce în camera lui. Mă pregătesc de plecare.

Barbara îi povestește lui Johann Wiener despre boala bărbatului ei. A apărut acum doi ani, după ce a început să lucreze la Combinatul Metalurgic din R. Medicul uzinei i-a asigurat că o dată cu vârsta crizele o să cedeze. Ea a primit indicații, ce e de făcut în caz că pe bărbatul ei apucă spasmele acasă: să fie culcat pe o parte și să i se deschidă cu forța pumnii încheștați. Mai mult nu s-ar putea face în situația asta.

Spre deosebire de Barbara, Nikolaus Wiener e slab. Pomeții și bărbia îi sunt deosebit de proeminenți, încât ai impresia că fața lui e numai piele și os. Ce-o fi Barbara așa de înnebunită după tipul cu mutră de cal, se întrebau dezaprobator oamenii din sat, după fuga celor doi. Nu se cade să le faci alor tăi o asemenea rușine. După nașterea lui Karl, Christine Schmidt a socotit că pruncul trebuie să fi fost pe drum încă înainte de fugă. Așa că se mai găsea câte unul prin sat să se întrebe în secret: oare de ce mi-oi fi ascultat părinții? Pentru astfel de oameni, Barbara și Nikolaus Wiener erau pur și simplu „îndrăgostiți“

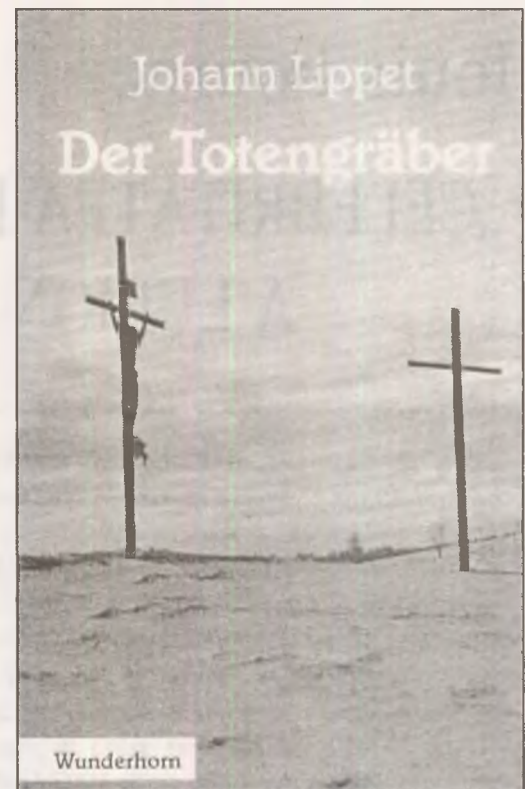
Johann Wiener își amintește de balamucul de atunci. Își leagă șireturile la pantofi: sunt gata de drum! Iar acum trăiește cu perechea de îndrăgostiți sub

același acoperiș, sunt o familie. N-ar fi crezut niciodată că prezența unei femei în casă l-ar putea tulbura într-atât. Johann Wiener se sperie la gândul: Barbara și cu mine...

După întoarcerea din H., Johann și Karl Wiener primesc o vizită. Problema benzinei e rezolvată deocamdată. Barbara și Nikolaus stau cu oaspetele la masă, pe cerdac; cafeaua e servită.

Acesta este omul de la ziar, îl prezintă Nikolaus Wiener pe oaspete. Schmidt, spune ziaristul și întinde mâna noilor veniți. Cum v-ați descurcat până aici? întrebă Johann Wiener. De la gară pe jos, spune ziaristul. Cu ani în urmă aveam încă o mașină a redacției. Ești un om renumit, nea Hans, și s-a dus vestea până în capitala de județ. Cum așa renumit? Ei, din cauza ambițiilor lui, și mai ales: gospodăria asta model, cimitirul, ulița satului. Am văzut deja totul, am făcut și fotografii. Johann Wiener îl întreabă pe oaspete dacă el e Schmidt, cel cu știrile sportive. Da. Îmi plac. Mă străduiesc cât pot, spune comentatorul sportiv Schmidt și îi explică lui Johann Wiener scopul vizitei sale. Scrie un reportaj despre comuna L. și s-a gândit că W., ca sat ce aparține de comună, nu poate să lipsească. Cu Barbara și Nikolaus a vorbit deja, amândoi i-au povestit lucruri foarte interesante, din viața lor și despre viața nouă din W. Dacă l-a trimis primarul, vrea să știe Johann Wiener. Da, și el. Mai doriți cafea? întrebă Barbara. Dacă-i ordin, cu plăcere. Și tu? Da, spune Johann Wiener și se așază pe scaunul Barbarei, care pleacă după cafea. Poate că mai întâi vrea tânărul să-mi povestească ceva? Nenea Hans se pricepe mai bine la asta, eu trebuie să verific ceva la mașină. Karl Wiener iese în uliță, unde a parcat mașina. Și eu trebuie să aduc vaca și vițelul de la păscut, se scuză Nikolaus Wiener. Barbara aduce cafeaua. Și pe ea s-o scuze, are treabă la bucătărie.

O astfel de discuție e o chestiune de încredere, și în afară de asta doar știe și Johann Wiener ce poate fi publicat și ce

nu; nu trebuie să-i fie frică de el, începe ziaristul. Ce trebuie să povestesc, ce vreți să auziți? Povestește pur și simplu, în timpul ăsta eu scriu. Bine.

Discuția dintre Johann Wiener și reporterul Anton Schmidt a durat aproape o oră. Acum trebuie să plec, spune ziaristul, altfel nu mai prind trenul. Vă duce Karl la ultimul tren, poftim la masă. Barbara l-a invitat la cină.

Cum au fost odată toate și ce ar fi putut să fie. Despre asta e vorba în timpul cinei. Anton Schmidt își exprimă indignarea că ziarul trebuie să publice încă de pe acum reportaje despre sărbătoarea națională. De când redactorul-șef a rămas în Germania, în timpul unei călătorii, ziarul nu mai are umor. Ce reportaj ar ieși, dacă ar avea voie să scrie tot ce-și dorește! Johann Wiener le aduce aminte cum era când se duceau oamenii din sat, în fiecare an de 1 Mai și 23 August, cu camionul în orașelul S. După demonstrație se dădeau mici și bere. Demonstrație? întrebă Anton Schmidt. A fost singurul moment vesel din timpul cinei. Viitorul germanilor în România? Nu se stăruie prea mult asupra acestei probleme, căci administratorul cimitirului o rezumă în două cuvinte: care viitor? În W. acum se poate vorbi despre viitor, dacă o vrea Dumnezeu, după moartea lui, o să aibă o șansă, în cazul în care preia Karl afacerile. Anton Schmidt făgăduiește să-i ajute. Oamenii trebuie să fie uniți. După ce a plecat mașina, Johann l-a făcut pușlama pe reporter. Doar știe foarte bine că nu ne poate ajuta.

Louis Bourne:

„CELEBRITATEA INTERNAȚIONALĂ A LUI ION CARAION“

S-a născut în 1942 în Richmond, Virginia (S.U.A.) Este licențiat în limba engleză al Universității din Carolina de Nord și în literatură engleză la Oxford. A fost redactor-șef al revistei plurilingve „Equivalente“.

Stabilit de mai bine de două decenii la Madrid, și-a luat doctoratul cu o teză despre Rubén Darío la Universitatea „New York“ din Spania. Este traducătorul în engleză al lui Vicente Aleixandre (Premiul Nobel în 1977) și al altor poeți spanioli. A publicat, de altfel, o antologie a poeziei din secolul al XX-lea în Insulele Canare, precum și nenumărate studii teoretice despre poezia spaniolă contemporană.

Poet el însuși, a publicat, până în prezent, trei volume de versuri scrise direct în limba spaniolă, ultimul apărut în 1997 la Editura „Verbum“ din Madrid.

L-am cunoscut în redacția revistei internaționale de poezie „Serta“, din al cărui colegiu de redacție facem amândoi parte. Aflând că sunt din România, Louis Bourne a evocat imediat personalitatea lui Ion Caraion, căruia îi datorează debutul său poetic în engleză și cu care a purtat corespondență mai mulți ani.

Cum destinul poetic al lui Louis Bourne mi se părea că ține de senzațional (să vii din Statele Unite, să trăiești la Madrid ca să debutezi sub auspiciile unei reviste editate de românul Ion Caraion în anii exilului său la Lausanne!), i-am propus să înregistrăm o convorbire pe această temă, pe care o prezentăm acum cititorilor revistei „Luceafărul“.

Mariana Sipoș: Faptul de a întâlni aici, în Spania, un scriitor care să-mi vorbească despre Ion Caraion pare o pură întâmplare. Dar nu mi se pare fără semnificație atâta timp cât este aproape necunoscută implicarea lui Ion Caraion în viața culturală internațională, mai ales în anii exilului din Elveția. De aceea aș vrea să-mi vorbiți despre întâlnirea cu Ion Caraion, deși, după câte înțeleg, nu l-ați cunoscut personal.

Louis Bourne: Am aflat de existența lui Ion Caraion și de revistele sale prin intermediul lui Omar Lara, un poet chilian care trăise câțiva ani în România, după lovitura de stat a lui Pinochet, și apoi se mutase la Madrid, unde, timp de câțiva ani, nu-mi amintesc exact câți, șase-șapte, a editat o revistă de poezie. Călătoria mult și, la un moment dat, mi-a spus că pleacă la Paris, apoi în Elveția, unde urma să aibă o întrevvedere cu un poet român exilat, care era interesat de atragerea unor colaboratori din lumea întreagă pentru revistele pe care le edita. Omar Lara mi-a cerut câteva poeme de-ale mele. Era prin 1983 și, deși publicasem un volum de versuri în spaniolă, continuam să scriu și în engleză, fără să fi publicat vreodată până atunci ceva în engleză. Și i-am trimis lui Ion Caraion poeme în engleză. După acest contact inițial, datorat lui Omar Lara, am purtat cu Ion Caraion corespondență timp de doi ani, până la îmbolnăvirea care avea să-i aducă sfârșitul în 1986. Eu îi scriam în engleză și el îmi răspundea în franceză. Îi trimiteam, când îmi cerea, poeme de-ale mele și astfel au apărut, de-a lungul anilor, opt-nouă poeme de-ale mele, mai întâi în „Correspondances“, apoi unul în „2 plus 2“ și ultimele în „Don Quijote“.

M.S.: Deși în România s-a publicat acum opera postumă a lui Ion Caraion, totuși se cunosc puține amănunte despre viața sa în exil, despre prietenii lui și despre contactele cu poeți din întreaga lume. Într-un interviu pe care l-am realizat la Lausanne, soția sa mi-a vorbit despre

energia și pasiunea cu care se dedica revistelor sale, un fel de reînviere a elanului din tinerețe cu care scosese în România revista internațională de poezie „Agora“, interzisă după primul număr de către autoritățile comuniste. Mi s-ar părea interesant de știut în România cum îl priveau poeții cu care intra în contact. Știu că a fost omagiat într-un volum publicat în Elveția încă din timpul vieții, volum care cuprinde mărturii și mărturisiri ale unor personalități literare din lumea întreagă, dar din păcate acest volum nu a fost tradus și nici comentat în România, unde, cu regret trebuie să vă mărturisesc, s-au înregistrat în ultimii ani atacuri josnice la adresa lui Ion Caraion, ca om și ca poet. Dumnezeuoastră i-ați citit probabil poeziile în traducere engleză...

L.B.: Da, există cărți semnate de Ion Caraion cu traduceri în limba engleză, dar eu l-am citit și în spaniolă, pentru că Omar Lara, pregătise pentru tipar o antologie bilingvă, care a rămas însă, până acum, din cauza morții lui Caraion, nepublicată. Un exemplar al dactilogramei se află în posesia mea, l-am căutat special pentru a-l reciti și, dacă doriți, vă pot oferi o copie.

M.S.: E într-adevăr o știre de senzație descoperirea acestei antologii și vă propun să reluăm demersurile pentru publicarea ei. Ce credeți deci despre opera lui Caraion?

L.B.: Mie mi se pare un poet simbolic, pe de o parte și testimonial, pe de altă parte. Când publică prima sa carte, în 1943, este evident că a suferit efectele războiului și mi se pare că nucleul celor mai bune poeme își are rădăcina în această suferință și în refugiul ființei în timpul celui de-al doilea Război Mondial, într-un stil dramatic, cu fraze contondente și paradoxale în același timp. Este un poet care, după gustul meu, este pus în evidență foarte bine în antologia realizată de Omar Lara. Această tentativă de a-l face cunoscut pe Ion Caraion în lumea hispanică mi se pare mai reușită chiar decât antologia

publicată în Statele Unite de Universitatea din Ohio. Nu e rea selecția din America, dar cred că Omar Lara se apropie mai mult de ceea ce este mai bun în opera lui Ion Caraion. Antologia sa se deschide cu poemul *Cartierul din fotografie* care vorbește de refugiați polonezi din timpul războiului, în 1939. Mă impresionează aici, dar nu numai, imaginile expresioniste. De exemplu: „*Ploua cu stropi mari ca niște viermi de argint*“. Este un limbaj violent, dar care în același timp demonstrează o mare capacitate de conecta suferința umană cu elementele naturii, de a face ca peisajul să trăiască prin intermediul comunicării cu oamenii. Caraion are știința de a condensa mari teme într-o imagine bine găsită. Spune, de exemplu, că „*secolul xx există în formă de sticlă înfundată*“. În volumul *Cântece negre* din 1947, omul apare fragmentat, dezagregat. Poemul *Memorie* conține la început o imagine de acest gen: „*Era război și lepră, oamenii mureau în burg [...] ca niște vase negre cu florii coclite-n amurg...*“ Pare o natură moartă, însă câtă durere umană în această *cocleală* a florilor. În același poem, luna „*motorizată expiază miros de benzină*“, un vers care spune mult despre sensibilitatea lui Caraion în fața distrugerilor pe care omul le aduce naturii, dar și sieși, în timp de război, însă și în timp de pace. „*Cei ce cred că sunt, nu sunt*“ va scrie mai târziu, în altă epocă a creației sale. Sau: „*Măncăm ceea ce suntem*“. Este o parabolă a voracității umane, a *inumanității* ființelor umane și, tocmai de aceea, poezia lui Ion Caraion mi se pare că are un mesaj clar. Nu înseamnă oamenii se vor schimba doar citind poezia lui Ion Caraion, dar vor ști mai mult despre situația lor *imperfectă* și vor avea - să zicem - un fel de far moral care se profilează după lectura poeziilor sale.

M.S.: Credeți, deci, în celebritatea internațională a lui Ion Caraion?

L.B.: Desigur, cu un citesc în limba română și nu-mi pot spune părerea despre sunetul original și muzicalitatea versurilor lui Ion Caraion, dar nu cred că secolul al XX-lea are nevoie în mod expres de poezie muzicală, decorativă. Poezia lui Caraion este o mare sfâșiere lăuntrică, sfâșiere fundamentală pentru poezia secolului nostru. Cred că poezia lui Caraion trebuie să fie cunoscută și mai bine în plan internațional, pentru că este o poezie îndurerată într-o istorie nu pe deplin clarificată.

Dat fiindcă România este o punte între Est și Vest, Ion Caraion a surprins acest du-te vino existențial pe care l-au trăit locuitorii țării în vremuri tulburi și teribile.

I-am propus unei importante edituri de poezie din Madrid publicarea acestei antologii și sper ca oferta noastră să se concretizeze cât mai curând. Cu atât mai mult cu cât editorului, numele lui Ion Caraion și al lui Omar Lara nu îi erau necunoscute.

Madrid, 17 martie 2000

Interviu realizat de
Mariana Sipoș

ȘI ROMANUL BATE VIAȚA...

de MARIA IROD

„(...) nu voiam să admit că viața ajunge până la urmă să semene atât de mult cu literatura proastă.“ Sunt gândurile care-i trec prin minte autorului-narator, în timp ce contemplă o priveliște cu un gust într-adevăr pronunțat de telenovelă: în cadrul idilic al unei ferestre cu vedere la mare, o femeie între două vârste, îmbrăcată pe jumătate în doliu, brodează, asistată în singurătatea ei doar de canarul din colivie. Este Angela Vicario, care, cu douăzeci de ani în urmă, a fost repudiată de către soțul ei chiar în noaptea nunții.

Pentru o clipă se produce o ciudată inversare a categoriilor: nu literatura este cea care aspiră să semene cu realitatea - de altfel, raportul dintre cei doi termeni devine tot mai fragil și ambiguu - ci realitatea, captată de discursul literar, ajunge să semene (la un moment dat, cel puțin) cu literatura. Dar confuzia și perplexitatea nu pot dura prea mult, pentru că autorul - martor și povestitor în același timp - nu se lasă furat de speculații metatextuale, ci își urmărește cu îndârjire unicul scop: să construiască, prin elăturarea sistematică a detaliilor o cronică minuțioasă și cât mai exactă a crimei provocate cândva de repudierea Angelei Vicario.

Cam aceasta ar fi, în câteva cuvinte, tema cărții lui Gabriel Garcia Marquez, **Cronica unei morți anunțate**, publicată recent la Editura Rao - versiunea românească a Tudorei Șandru Menedinți, căreia i se datorează și alte traduceri valoroase din literatura de limbă spaniolă.

Ceea ce-l fascinează atât de profund pe Marquez - după cum mărturisește el însuși, orbind despre cartea sa - și ceea ce declanșează, totodată, încercarea de a reconstitui, pas

pas, filmul evenimentelor este faptul că uci-așii n-au vrut să comită crima și au făcut tot posibilul ca măcar cineva să-i împiedice. Tulburătoare în toată această poveste e configurația ei absurdă, succesiunea nefastă de întâmplări, care au făcut ca în acea „zi nefericită de luni“ nimeni să nu-i ia în serios pe gemenii Pedro și Pablo Vicario care spuneau oricui stătea să-i asculte că e duc să-l omoare pe Santiago Nasar.

În dimineața aceea buimacă de februarie, mica așezare din Caraibe era încă amețită de excesele nemaîntâlnite ale petrecerii de nuntă în ajun, care îi unise pe bogatul și enigmaticul nobil enetic Bayardo San Roman și pe modesta localnică Angela Vicario. Încă nu se stinseseră courile strălucitoare ale petrecerii, când printre amenii treziți în zori de clopotele care anunțau sosirea episcopului se răspândi zvonul că roaspăta mireasă fusese adusă înapoi la părinți încă de când soțul descoperise că nu e fecioară și că soțul Vicario îl caută acum pe tânărul Santiago Nasar înarmați cu două cuțite de măcelărie.

Ce s-a întâmplat exact în acel ceas care s-a scurs de când Santiago Nasar, unicul fiu al unui nobil îmbătrânit, a plecat în întâmpinarea episcopului și până când a fost înjunghiat de gemenii Vicario chiar în fața casei sale constituie obicei-

tul investigațiilor frenetice, obsesive, întreprinse cu aproape douăzeci și cinci de ani mai târziu de un martor al celor întâmplate care, pentru prima oară - după cum ne asigură Marquez - este chiar autorul și, în același timp, povestitorul din roman. Acest cumul de roluri, care revin în exclusivitate persoanei autorului, întărește impresia de realism delirant a romanului. Marquez încalcă deliberat mai multe reguli, desființează distincția dintre cul auctorial și cel narativ și se lansează cu patimă în deslușirea absurdului, așezând în centrul atenției accidentul spectaculos și jocul coincidentelor, aspecte îndeobște evitate cu scrupulozitate în literatură.

Aglomerarea amănunțelor referitoare la crimă - de la cele mai neînsemnate și colaterale până la cele mai semnificative -, pe care povestitorul, văr îndepărtat cu Angela Vicario și prieten cu Santiago Nasar, le strânge în paginile cronicii cu asiduitate aproape maniacală, acoperă cele întâmplate cu un fel de văl magic. La Garcia Marquez noțiunea de „realism magic“ capătă, bineînțeles, alt sens decât la romanticul E.T.A. Hoffmann. Exacerbarea realului, disecarea atentă a evenimentului în secvențe, pentru a recompune apoi cu fidelitate imaginea cât mai detaliată a unei întâmplări terifiante de reale, îl conduc în final pe cel care investighează atât de tenace circumstanțele unei morți absurde către marea descoperire: „formula literară cea mai bună este întotdeauna adevărul“.

Două mari obsesii îl subjugă pe Garcia Marquez în **Cronica unei morți anunțate**, cu o asemenea forță, încât e imposibil să le treci cu vederea: expunerea adevărului în cele mai mici amănunte și revelația târzie că gemenii Vicario și-ar fi dorit să nu fie lăsați să comită crima. Într-un fel, acest ultim aspect e unicul și adevăratul mobil al căutării desperate a adevărului. Întors după mulți ani în satul natal, povestitorul întreprinde o anchetă gratuită, adică fără urmări practice, din moment ce gemenii fuseseră achitați după trei ani de arest preventiv, iar episodul - clasat drept o chestiune de onoare - fusese demult dat uitării. Dar neliniștea insistentă a cronicarului de ocazie, animată de sentimente de vinovăție nemărturisite, se insinuează treptat și în conștiința celor care își amintesc de acea dimineață nefastă de luni. Fiecare începe, de fapt, o anchetă pe cont propriu, căci, la urma urmei, naratorul, care petrecuse toată noaptea în brațele unei curtezane, era cel mai puțin implicat. „Ne surprindeau cocoșii în zori încercând să punem ordine în nenumăratele coincidențe înlănțuite care făcuseră posibil absurdul și era limpede că n-o făceam pentru a desluși mistere, ci fiindcă nici unul din noi nu putea să mai trăiască fără să știe cu exactitate locul și menirea pe care i le hărăzise fatalitatea“ (p. 153).

O serie întreagă de amănunte ies la iveală și se rânduiesc într-un șir halucinant, dezvăluind în toată meschinăria lui absurdă hazardul care a făcut posibilă moartea lui Santiago Nasar.

Făcându-și publică intenția în prăvălia de lapte a Clotildei Armenta, frații Vicario par să se fi eliberat de povara care îi apăsa, trecând toată responsabilitatea în contul celorlalți. După această mărturisire e ca și cum de moartea lui Santiago Nasar ar fi răspunzători colonelul Aponte care se mulțumise să-i dezarmeze pe gemeni fără a se mai interesa dacă nu cumva aveau să-și facă din nou rost de cuțite, bucătăreasa familiei Nasar care nu-l prevenise pe tânăr de ceea ce se punea la cale, Cristo Bedoya, prietenul care îl căutase pe Santiago Nasar într-o direcție greșită, chiar mama celui ucis, care nu știuse să vadă în visul fiului ei semnul nenorocirii. Iar gemenii au fost astfel constrânși de neglijența sau de nepriceperea altora să-și facă datoria. Fiindcă, în comunitatea în care trăiesc, normele ce guvernează existența joacă, într-o anumită măsură, rolul destinului din tragediile antice și sunt poetice (sau „magice“) tocmai pentru că sunt implacabile, de neocolit. Cu alte cuvinte, după cum spun oamenii locului: „Onoarea înseamnă iubire“ și nu-i privește decât pe eroii dramei.

Oricât de adânc ar merge investigațiile, unele lucruri rămân totuși nedezlegate. Astfel, nu se va ști probabil niciodată dacă Santiago Nasar a fost cu adevărat cel ce a necinstit-o pe Angela Vicario sau dacă aceasta nu l-a acuzat cumva pe nedrept. Prin asta romanul devine mai mult decât realist, mizând până la capăt pe formula adevărului nud, a facticității pure. Se justifică totodată și funcția majoră pe care o are hazardul - un element de obicei izgonit din literatură - în economia romanului: viața e mult mai complexă și mai plină de enigme decât scenariile previzibile ale telenovelelor, unde coincidențele sunt exploatate din plin, dar și explicate excesiv, iar misterele sunt doar capcane ademenitoare plasate la începutul acțiunii și desființate apoi prin soluții facile.

S-ar putea crede că practicarea acestui realism extrem unde, pe deasupra, autorul se mai și identifică cu personajul narator trebuie să rezulte într-un text plat care nu poate fi numit literatură. Nu e deloc așa, întrucât Marquez are grijă să tulbure suficient apele și să încurce ștele povestirii pentru ca, în final, să avem în față o mostră reprezentativă de „realism magic“ și nu un dosar penal. Iar în loc să-și încheie romanul cu sfârșitul cronologic, adică cu întoarcerea soțului la soția repudiată, după douăzeci și cinci de ani, Garcia Marquez preferă să ne ofere o descriere minuțioasă a crimei, poate una dintre cele mai șocante din câte s-au scris vreodată.

1). În vreme ce poetul Vasile Dan își cruță forțele pentru festivalul de la Satu Mare (unde, din surse neautorizate, se va afla în prima linie!) poeta din Basarabia, Svetlana Teleucă a așipit de plăcere.

2). Premiat la Deva, prozatorul Radu Ciobanu își prezintă revista „Arhipeleag”. În spate se află mai mulți colaboratori ai săi.

3). Poeta Paulina Popa, directoarea Festivalului internațional de poezie, de la Deva poate fi încântată (chiar dacă în imagine este concentrată!); manifestarea coordonată de ea se înscrie în cele reușite!

4). Marele boier al Festivalului, actualul director al Romtelecomului Deva, s-a zbatut și a reușit să ridice la mare preț o manifestare grandioasă. Același lucru pare să spună și președintele Uniunii Scriitorilor, Laurențiu Ulici.

5). Printre atâția invitați și scriitori (Ecaterina Evangelescu, Adrian Dinu Rachieru, Cassian Maria Spiridon, Gellu Dorian, Spiridon Popescu, Nicolae Ţone), s-a strecurat și Liviu Ioan Stoiciu, care se prefăce că-și ia notițe: poate - cu altă ocazie - v-a lua și altceva!

